

ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO DABAS TERITORIJU VIENOTĀIS STILS

SATURS

Ceļā uz vienotu stilu	4
Informatīvā zīme aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība	6
Materiāli, to izvēle un apstrāde	8
Informācijas stendi un norādes	12
Objektu izvietošanas shēma dabā	20
Informācijas izvietoējums uz stendiem un apdruka	22
Atpūtas vietas	39
Laipas un kāpnes	44
Grafiskais stils	49
Piktogrammas	69

CEĻĀ UZ VIENOTU STILU

Līdz ar šīs rokasgrāmatas izveidošanu ir uzsākts ceļš uz vienota īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) stila izveidi. Cik gan bieži gadās, ka, dzīvojot blakus unikāliem dabas objektiem, cilvēki par tiem nekā nezina. Pievērst uzmanību dabas vērtībām un izglītot cilvēkus dabas aizsardzības jomā ir viens no vienotā stila uzdevumiem, taču – ne vienīgais.

ĪADT vienotā stila izveides uzdevums ir arī palīdzēt pašām aizsargājamām dabas teritorijām attīstīt apmeklētājiem draudzīgu infrastruktūru, pieturoties pie kopējiem, visā valstī vienādiem pamatprincipiem. Ar šī uzdevuma izpildi tiks sasniegts mērķis – Latvijas ĪADT kopējā tēla izveide, kas nodrošinātu Latvijas un tās dabas bagātību atpazīstamību pasaulē. Kopēja stila izveide palīdzētu uzturēt tūristu interesi ne tikai par plaši apmeklētiem objektiem, bet arī par mazāk zināmām aizsargājamām teritorijām un to unikālajiem dabas objektiem.

Pavisam Latvijā ir vairāk nekā 600 ar likumu vai Ministru kabineta noteikumiem apstiprinātu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju. Katra no tām atbilst kādai no septiņām aizsargājamo teritoriju kategorijām, kas savstarpēji atšķiras ar teritorijas izveidošanas mērķiem, platību un aizsardzības pakāpi. Līdzās aizsargājamām teritorijām, kuru infrastruktūra ir pārmantota no agrākiem laikiem un kuru attīstība tiek plānveidīgi turpināta, ir arī aizsargājamās teritorijas, kuru infrastruktūra ir attīstīta vāji vai nav attīstīta nemaz. Daudzām ĪADT nav savu administrācijas informatīvo materiālu, infrastruktūras objektu stila utt. Teritorijas apsaimniekotāji katrs pats domā par savas teritorijas tēla izveidi un saskaras ar daudzām grūtībām.

Lai palīdzētu aizsargājamām teritorijām iekļauties kopējā valsts dabas aizsardzības sistēmā, nepieciešams unificēt aizsargājamo teritoriju infrastruktūru stilu. Tāpēc Dabas aizsardzības pārvalde ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu sākusī šo programmu, kas nākotnē var kļūt par ceļa rādītāju jaunveidojamām un esošām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām.

Šī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotā stila rokasgrāmata tapusi ciešā sadarbībā ar aizsargājamo teritoriju pārstāvjiem. Būtiskie jautājumi tika apspriesti semināros, tika uzklausi ierosinājumi un pētīta ārvalstu pieredze. Rokasgrāmatā norādītas gan obligātās prasības, gan tās, kurām ir rekomendējošs raksturs.

Lai veicas!

INFORMATĪVĀ ZĪME AIZSARGĀJAMO TERITORIJU APZĪMĒŠANAI UN TĀS LIETOŠANAS KĀRTĪBA

1. pielikums Ministru kabineta 2003. gada 22. jūlija noteikumiem Nr. 415

1. Informatīvā zīme aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti PANTONE, CMYK un ORACAL sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) gaiši zaļā krāsā (PANTONE 362C vai C70 M0 Y100 K0, vai ORACAL ECONOMY 064 (yellow green));

2.2. ozollapas piktogramma – baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzislojums – tumši zaļā krāsā (PANTONE 3425C vai C100 M0 Y78 K42, vai ORACAL ECONOMY 060 (dark green));

2.4. zīmes ietvars – baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300 x 300 mm;

3.1.2. 150 x 150 mm;

3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2. apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

MATERIĀLI, TO IZVĒLE UN APSTRĀDE

Šajā nodaļā dota pamatinformācija par izmantojamiem materiāliem un to apstrādi, kā arī praktiska informācija par standu un norāžu kalpošanas ilguma palielināšanu un izturības uzlabošanu.

Materiāli

Visu dabas teritorijās paredzēto objektu pamatmateriāls ir koks. Var izmantot mizotus apaļkoksnes baļķus diametrā no 60 līdz 280 mm vai citos izmēros atkarībā no to konstruktīvā lietojuma. Atsevišķiem izstrādājumiem kā alternatīvu materiālu var izmantot kvadrātveida apzāģētas koka brusas no 80x80 mm līdz 230x230 mm atkarībā no to konstruktīvā lietojuma.

Kā savienošanas elementi izmantojamas koka skrūves, bultskrūves un naglas, vēlams, ar cinka vai kādu citu pretkorozijas pārklājumu vai arī no nerūsējošā tērauda vai misiņa.

Elementu savienošanā nekādā gadījumā nedrīkst izmantot tā sauktās melnās skrūves un skrūves, kas paredzētas ģipškartonam. Šīs skrūves var mazināt elementu savienojumu drošību un noturību.

Der zināt!

Pretkorozijas pārklājums aizsargā metāla detaļas no rūsas, tādējādi palielinot tā kalpošanas ilgumu un samazinot iespējamās izmaksas un resursus labošanas un atjaunošanas darbiem.

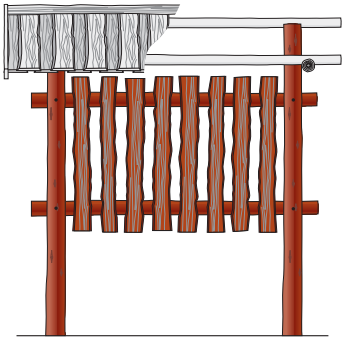
Informācijas izvietošanai domātās horizontālās un vertikālās virsmas paredzēts izgatavot no masīvkoka dēļiem vai arī no ūdensizturīgā saplākšņa *RIGA TEX (Latvijas Finieris)* atkarībā no to konstruktīvā risinājuma. Informācijas standu planšetēm optimāls ir 9–12 mm saplāksnis, norādēm un plāksnītēm ne-

sošās virsmas izgatavošanai – 18–24 mm saplāksnis. Maināmās informācijas plāksnes un norādes var izgatavot no 6,5–9 mm saplākšņa atkarībā no virsmas laukuma un izmēra.

Apstrāde

Materiālu ieteicams apstrādāt, lai samazinātu virsmas raupjumu un lielu skabargu veidošanos, novēršot savainošanās iespēju.

Būtu vēlama koka apstrāde pret pūšanu, pelējumu un citiem koksni bojājošiem faktoriem, it sevišķi to daļu un detaļu, kuras atrodas zemē un uz kurām pastiprināti iedarbojas mitrums. Viens no pamata aizsardzības veidiem ir antiseptiķi: *PINOTEX BASE* gruntēšanai un *PINOTEX ULTRA* tonējuma iegūšanai (ražotājs *Sadolin*) vai *VIVAPROTEKT* gruntēšanai un *KOLOREX*, *KOLOREXAKVA* tonējuma iegūšanai (ražotājs *Vivacolor*). Šo līdzekļu lietošanas pamācības iegūstiet ražotāju reklamācijas materiālos un pie izplatītājiem veikalos.

Krāsojuma paraugs stendam

Izvēloties antiseptiķi koka izstrādājumiem un konstrukcijām, kuras kalpo kā balsti, stendiem, norādēm, virzienu norādēm, robežzīmēm un robežstabiem, lietojams sarkanīgi brūnais tonis *PINOTEX* – sarkankoks (tonis 378), *KOLOREX* un *KOLOREXAKVA* (tonis 3155). Pārējām konstrukcijām, virsmām un detaļām jāizmanto bezkrāsas vai viegli iezaļgana toņa antiseptiķis. Ar bezkrāsas antiseptiķi jāapstrādā stendu jumtiņu dēļi, to konstrukcijas detaļas, soli, galdi, kāpnes un laipas, to margas, kā arī nojumes un tualetes jumta segumu dēļi un detaļas un pārējās detaļas, kuras šajā grāmatā attēlotajos rasējumos nav iekrāsotas sarkanbrūnas.

	Stendu balsta stabi	Stendu pamatnes	Stendu jumta konstrukcija	Stendu jumta segums	Norāžu balsta stabi	Robežstabi	Taku marķējuma stabi	Nojumes balsti	Nojumes jumta konstrukcija	Nojumes jumta segums	Galdi, soli un to konstrukcijas	Tualetes fasāde un aizmugure	Tualetes jumta segums	Kāpnes un to konstrukcijas	Laipas un to konstrukcijas	Atkritumu tvertnes
Bezkrāsas																
Sarkanbrūns																

Koka detaļu tonējumi

Zemē ierokamās koka daļas pastiprināti apstrādājamās ar antiseptiķi, un papildus tās ieteicams pārklāt ar darvu vai piesūcināt ar eļļu. Ja kokmateriālam iespējams noteikt koka augšanas virzienu no saknēm uz galotni, tad zemē ieteicams rakt tieši galotnes daļu, ja tā izvēlētajam materiālam nav tievāka attiecībā pret saknes daļu.

Der zināt!

Kokam sula tiek vadīta no saknēm uz galotni. Arī cirsts koks mitrumu vairāk uzsūc šādā virzienā. Tāpēc, ierokot galotnes galu, būs samazināta mitruma uzņemšana caur koksnes gala šķiedrām, palēninot tā pūšanu un paildzinot kalpošanu.

Alternatīvi apstrādes veidi

Ir iespējami alternatīvi kokmateriālu apstrādes veidi: apdedzināšana un piesūcināšana ar eļļu.

Apdedzinot koksne pārklājas ar pārrogojošos kārtu, kas pasargā koksni no mitruma uzsūkšanas. Apdedzināšana ieteicama kā alternatīvs apstrādes veids, ja koka detaļas paredzēts ierakt zemē. Jāņem vērā, ka apdedzināšanu ieteicams veikt mitram kokmateriālam, lai nepāroglotos biezāka kārtā par 10 mm un neciestu materiāla izturība.

Kokmateriālu apstrādei ar eļļu jālieto speciāli šim nolūkam domātās industriāli ražotās eļļas koka detaļu apstrādei vai citas, piemēram, linsēklu eļļa.

Der zināt!

Izvietošanai vidē vēlams izmantot pareizi izžāvētus, nevis mitrus, tikko mizotus kokmateriālus.

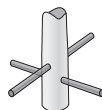
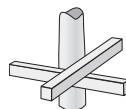
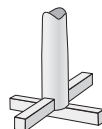
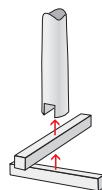
Stiprināšana zemē

Visus stabus, kuri paredzēti lielajām konstrukcijām (stendiem, norādēm un nojumēm), vēlams ierakt zemē 900–1000 mm dziļumā. Papildu stabilitātei informācijas stendu balsta baļķiem apakšā perpendikulāri stenda platumam var stiprināt šķērskokus.

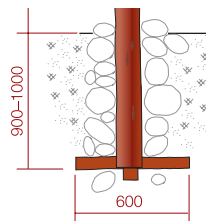
Norāžu stabiem un informācijas plāksnēm obligāti jālieto krusts. Šāds konstrukcijas risinājums samazina iespēju stabus izšūpot un izraut no grunts, kā arī novērš iespēju, ka spēcīgās vētras varētu izgāzt lielos informācijas stendus. Papildu stabilitātei, stabu bedres aizrokot, starp bedres sienām un baļķi jāsabēr akmeņi, kuri iekļīlēsies un labi saturēs stabu zemē.

Izgatavošana

Stendu izgatavošanā jāievēro visi procesi. Jāsāk ar piemērotu kokmateriālu izvēli un apstrādi – tas ļaus stendiem kalpot ilgāk un nodrošinās pietiekamu izturību pret cilvēku ļaunprātīgu darbību un apkārtējās vides ietekmi. Svarīgi ir arī ievērot norādītos izmērus, tādējādi saglabājot vizuālās proporcijas un standartus.

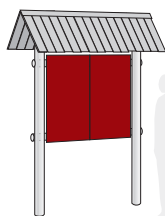
Stabu krusti

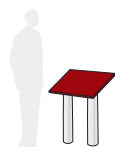
Stabu ierakšana

INFORMĀCIJAS STENDI UN NORĀDES

Šajā sadaļā apkopota informācija par dabas teritorijās izvietojamo norāžu un informācijas stendu izmēriem, materiāliem un montāžu.

Vertikālais stends

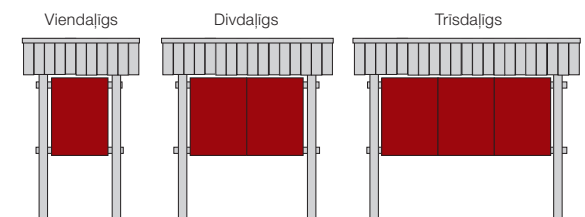
Katedrtipa stends

Stendu dalījums

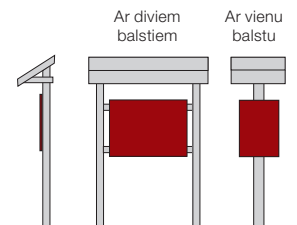
Informatīvie stendi dalās divās kategorijās: vertikālie informatīvie stendi un katedrtipa stendi.

Lielie informācijas stendi iedalās arī pēc to izmēriem.

Visas stendu virsmas (uz kuras tiek izvietota

Lielie informācijas stendi

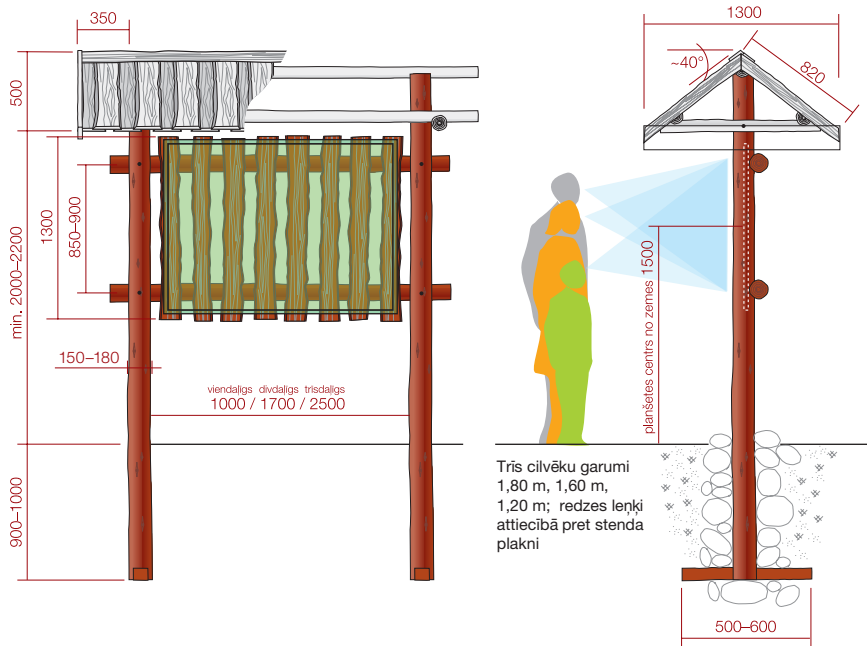
Mazie informācijas stendi

Informācijas stendu dalījums pēc lieluma un izmēriem

informācija) izmēru sistēmas pamatā ir papīra A formāta starptautiskā sistēma. Lielā informācijas stenda planšetes pamatizmērs ir A0 (841x1189 mm). Izgatavojot detaļas, ir pieļaujamas nelielas atkāpes – norādītos izmērus iespējams noapaļot.

Formāti planšetēm:

A0 - 841x1189 mm
A1 - 594x841 mm
A2 - 420x594 mm
A3 - 297x420 mm
A4 - 210x297 mm

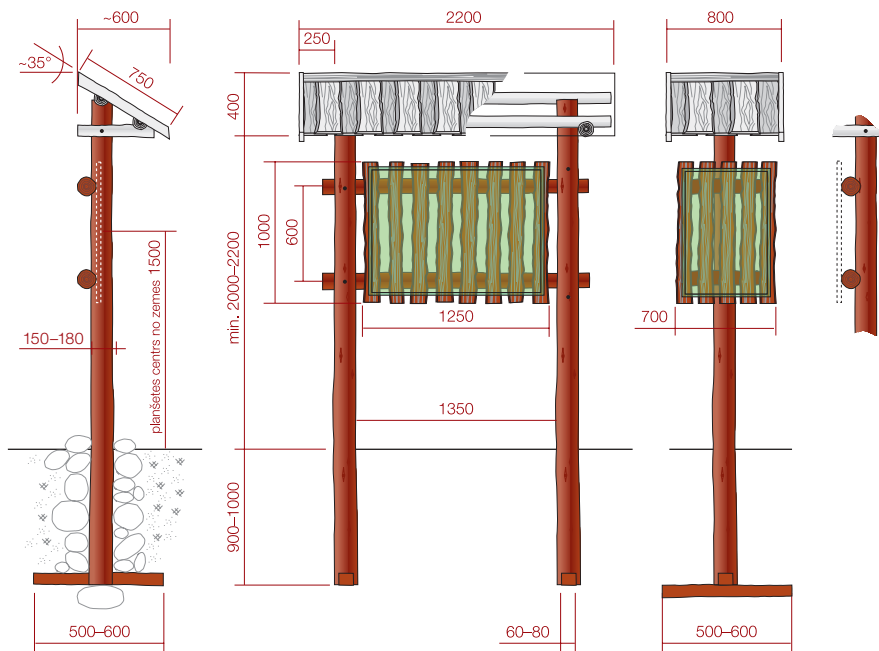

Lielais informācijas stands

Izgatavojot planšetes, jāņem vērā, ka norādīti apdrukas laukuma izmēri. Planšetei jābūt vismaz par 30–50 mm lielākai uz katru malu, lai būtu vieta apmales listītei stendiem, kam tā paredzēta. Jāievēro, ka skrūvju galviņas nedrīkst aizsegst informāciju.

Atkarībā no informācijas apjoma un rakstura var lietot viendaļīgo, divdaļīgo vai trīsdaļīgo stendu, kur planšetes tiek liktas vertikāli (garākā mala) blakus viena otrai. Ja nepieciešams izvietot mazāku informācijas apjomu, var lietot vienkāršotākas konstrukcijas stendu ar planšeti A0 (841x1189 mm) horizontālā virzienā vai arī mazāku – A1 (841x594 mm) – vertikālā virzienā uz viena balsta staba.

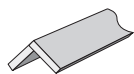
Visiem šiem stendiem, izņemot pēdējo, ir divi balsta stabi un jumtiņš. Lielajiem stendiem tas ir pietiekami liels un funkcionāls, kalpo informācijas planšetes aizsardzībai no saules un nokrišņiem un var būt kā aizsargs apmeklētājiem pēkšņa lietus gadījumā.

Mazais informācijas stands

Informācijas stendi

Informācijas standu vidējā daļa veidota kā režģis no nezēmerētiem 70–100 mm platiem, 25 mm bieziem dēļiem (atstarpe starp dēļiem 50–80 mm), kas kalpo informācijas planšetes stiprināšanai un (gadījumos, kad informācija nav izvietota) kā dekoratīva plakne, kas kopā ar stenda konstrukciju iekļaujas apkārtējā ainavā kā vides objekts.

Jumta kores sile

Jumtiņa konstrukcija veidota pēc dakstiņu principa, kur cits virs cita pamīšus ar naglām pie garenbrusām pienagloti nezēmerēti 120–180 mm plati un apmēram 18–25 mm biezi dēļi. Kores salaiduma vietā tie nosegti ar jumta kores sili. Informatīvā stenda jumts var tikt nosegts ar lobskaidām vai niedru segumu.

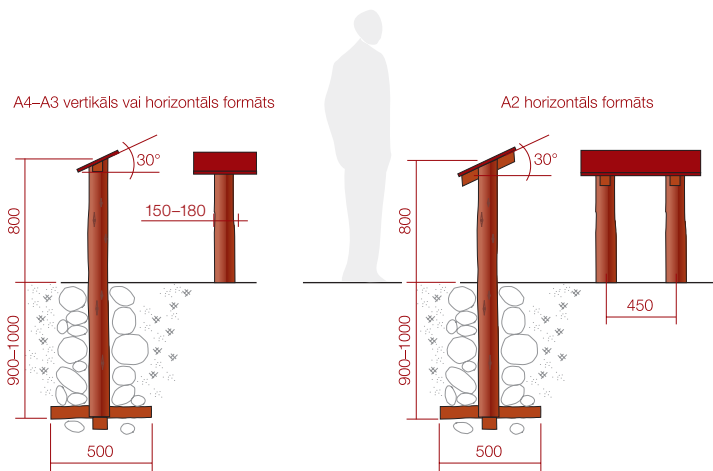
Informācijas planšete izgatavota no 9 mm mitrumizturīgā saplākšņa, kas pie dēļu režģa pieskrūvēts ar skrūvēm. Pie planšetes malām pieskrūvētas koka līstītes, kas pasargā stenda informāciju no tišas noplēšanas malās un stūros un veido dekoratīvu rāmi.

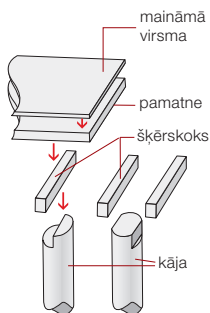
Praktiski piemēri

Katedrtipa stendi

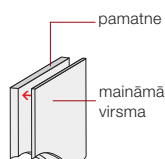
Šie stendi izmantojami pie atsevišķiem dabas objektiem, aizsargājamiem augiem un kokiem. Lietojams gan A4, gan A3 formāts vertikālā un horizontālā virzienā. Par turētāja kāju kalpo zemē ierakts baļķis 150–180 mm diametrā vai

Katedrtipa stendu izmēri

Šķērskoku
montāžas
varianti un
informācijas
plākšņu
montāža

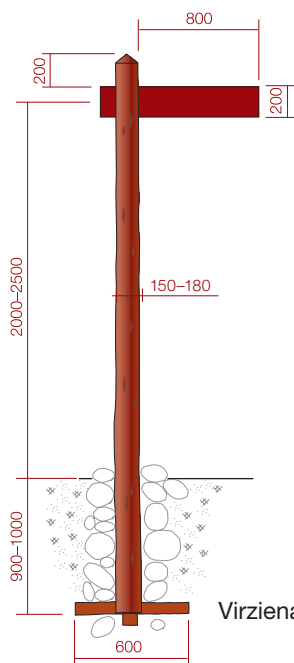

Informācijas
plākšņu
montāža
norādēm

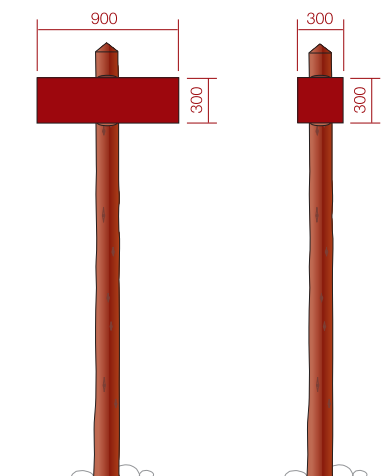
120x120 mm līdz 150x150 mm brusa. Katedrtipa stenda pamatne izgatavota no 18–24 mm saplākšņa un pieskrūvēta pie kājas un šķērskoka, kas papildu stiprībai iestrādāts kājā.

Otrs lielāks stends A2 horizontālā formātā paredzēts lielākam informācijas apjomam vietās, kur ir svarīgi izlasīto uzreiz aplūkot dabā (piem., purvos, ainavās). Šādas plāksnes var izvietot vairākas vienā rindā.

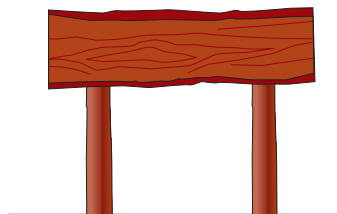
Norādes

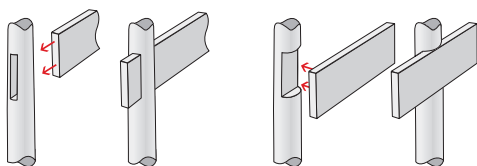
Virziena norādes stabs

Norāde un stabs zīmes vai
piktogrammas izvietošanai

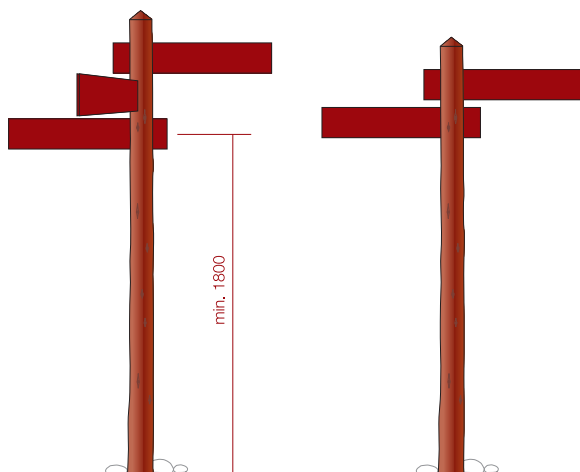

Norāde, kurā informāciju var iegrebt vai uzkrāsot.
Lietojama tikai teritorijas nosaukuma izvietošanai

Plāksnišu stiprināšanas veidi

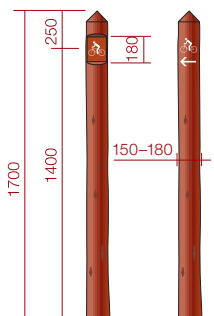
Lai norādes nevarētu salauzt, tās jāizvieto samērā neaizsniedzamā augstumā apmēram 2,0–2,5 m no zemes. Tāpēc staba resnums jāizvēlas proporcionāli tā garumam, apmēram 1/21 daļa no staba kopējā garuma. Informācijas plāksnes piestiprināmas divos veidos: iefrēzējot baļķī caurumu vai arī izveidojot iezāģējumu. Iezāģējuma priekšrocība ir tā, ka plāksni iespējams piestiprināt vidusdaļā vai jebkurā citā vietā. Pie viena norāžu staba nevajadzētu stiprināt vairāk par trim norādēm. Ja konkrētajā takas posmā jāizvieto norādes uz vairāk kā trim apmeklējuma punktiem vai vietām, jāierīko vēl viens norāžu stabs.

Papildu plāksnišu lietošana uz virziena norādes stabiem

Stabu nobeigumus vēlams veidot koniskus – tas padara konstrukciju mazliet atraktīvāku un kalpo kā dabisks lietusūdens novadīšanas veids. Šo konusu vēlams īpaši labi apstrādāt ar antiseptiķi.

Taku marķējums

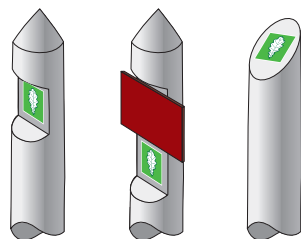
Taku marķējumi

Taku marķējuma stabi tiek izvietoti taku sākumā, beigās, un vidusdaļā pēc nepieciešamības. Marķējuma izveidošanā ar nelielām atšķirībām tiek saglabāti norāžu stabu izveides principi. Ozollapas plāksnītes vietā uz taku marķējuma stabiem stiprināmas plāksnītes ar piktogrammām, kuras norāda virzienu vai takas specifikāciju: vai tā ir velotaka, gājēju taka utt. Taku marķējuma apaļkoka stabu diametram vajadzētu būt robežās no 150 līdz 180 mm, virszemes augstumam – 1200–1700 mm. Lai taku marķējumu nevarētu izšūpot un/vai izraut, stiprinājumam zem zemes jāizmanto krusts.

Robežu marķējums

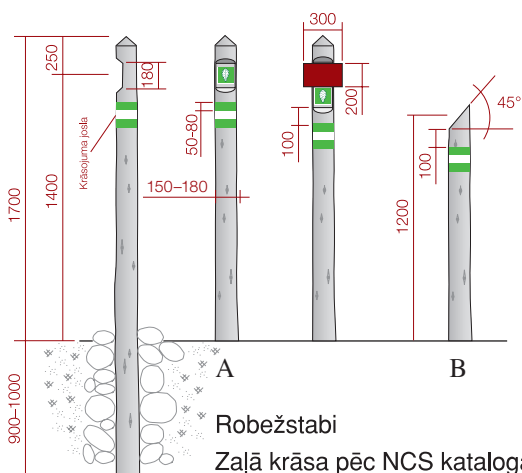
Robežu marķējums tiek izmantots, lai iezīmētu aizsargājamās dabas teritorijas robežas. Robežstabi tiek izvietoti pie ceļiem un takām, kas iet cauri aizsargājama dabas teritorijai, kā arī gar ceļiem un takām, kas robežojas ar šīm teritorijām. Pie lielākajiem teritorijā ieejošajiem ceļiem tiek izvietots robežstabs ar plāksnīti, uz kuras norādīts teritorijas nosaukums, aizsargājamās teritorijas kategorija un aizsargājamās teritorijas administrācija, ja tāda ir. Citās vietās izmantojams kāds no robežstabu variantiem.

Marķējumam izmantojami apaļkoka balķi (vēlamais diametrs 150–180 mm), kuru augšdaļā izzāģējama plakne informācijas izvietošanai. Ja nepieciešamās informācijas daudzums pārsniedz plaknes virsmu, izzāģējumu var paplašināt. Izzāģējuma augšmalai un apakšmalai vajadzētu būt slīpai (135° attiecībā pret izzāģējuma virsmu). Informatīvajai plāksnītei jāatrodas virs ozollapas plāksnītes.

Informācija uz robežstabiem

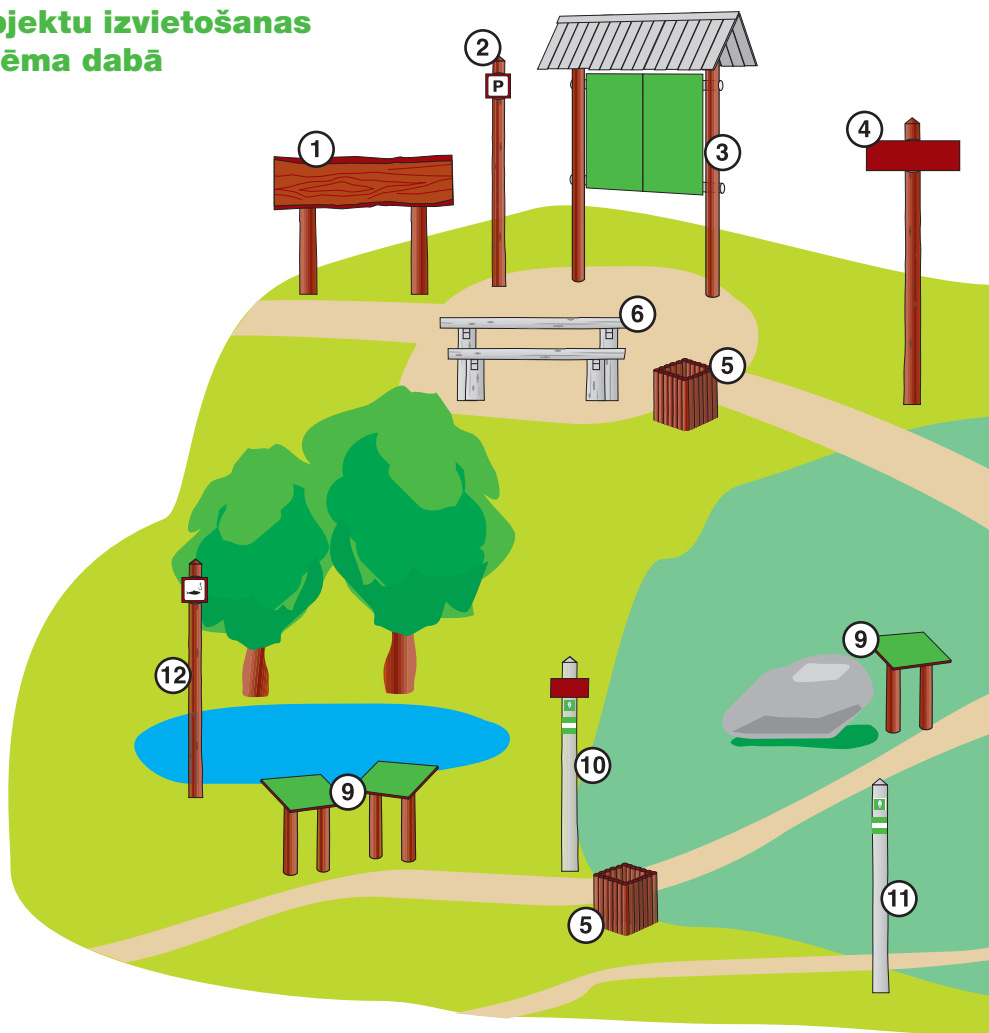
Robežu marķējuma stabus ieteicams apstrādāt ar bezkrāsainu antiseptiķi, lai aizsargātu koksni (sk. 9. lpp.). Robežzīmes augšējais gals jāveido konisks. Ir divi robežstaba varianti. A robežstaba variantā staba virszemes augstumam vajadzētu būt robežās no 1500 līdz 1700 mm, un zem ozollapas plāksnītes jāiekārso teritorijas marķējums: trīs svītras – balta, zaļa, balta ar proporcijām 1:1:1. B variantā robežstaba virszemes augstumam nevajadzētu pārsniegt 1200 mm. Uz augšējā gala virsmas stiprināma ozollapas plāksnīte. Arī šajā variantā iekārsojams teritorijas marķējums – zaļa, balta, zaļa svītra – apmēram 100 mm zem augšējās slīpnes.

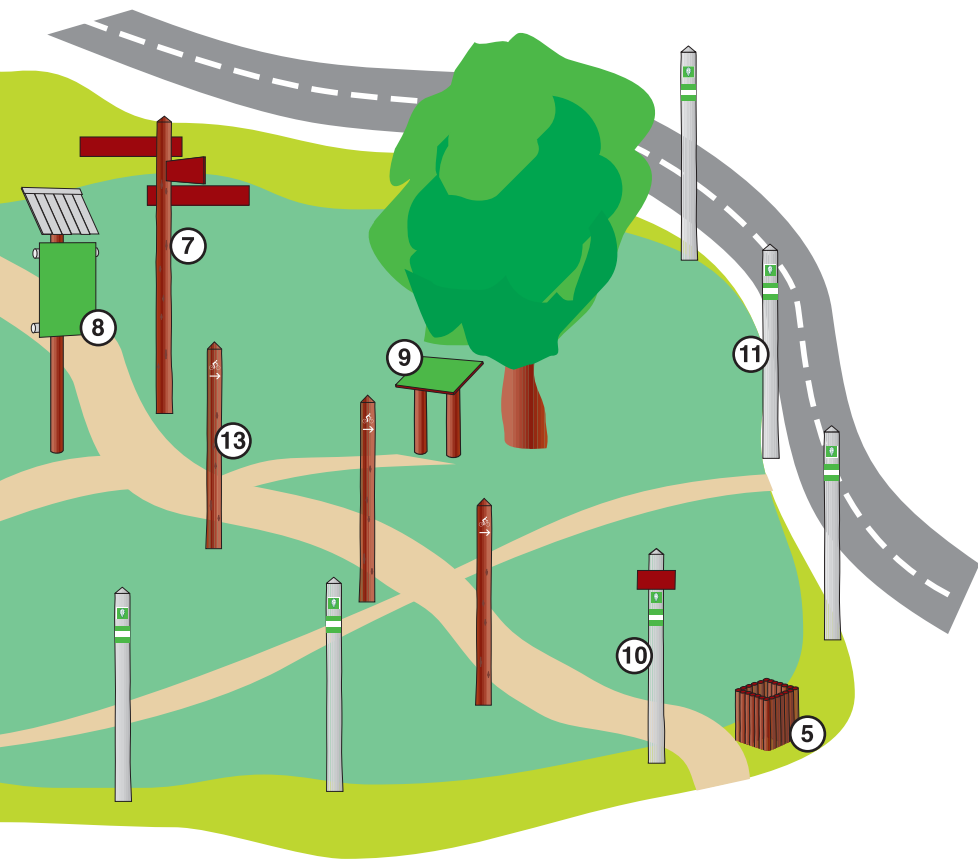
Robežstabi

Zaļā krāsa pēc NCS kataloga S 2075-G20Y

Objektu izvietojanas shēma dabā

1. Teritorijas nosaukuma norāde pie ieejas teritorijā.
2. Stabs ar piktogrammu, kas norāda uz automašīnu stāvvietu.
3. Lielais informācijas stends ar kopējo informāciju par teritoriju izvietots pie ieejas teritorijā.
4. Takas sākuma marķējuma stabs.
5. Atkritumu tvertnes taku sākumā un beigās.
6. Soliņš atpūtai izvietots teritorijas sākumā.
7. Virziena norāžu stabs taku krustojumā.

8. Mazais informācijas stends ar atgādināšu informāciju.
9. Katedrtipa stendi pie dabas objektiem.
10. Robežu marķējuma stabi ar teritorijas administrācijas nosaukumu pie lielākajām takām un ceļiem.
11. Robežu marķējuma stabi gar ceļiem un vietās, kur iespējama cilvēku ienākšana teritorijā.
12. Atgādināošs stabs ar piktogrammu izvietots pie objekta.
13. Taku marķējums gar takām vai veloceliņiem.

INFORMĀCIJAS IZVIETOJUMS UZ STENDIEM UN APDRUKA

Informācija un tās izvietošana

Šajā sadaļā apskatīti pamatjautājumi, kas saistīti ar informāciju un tās izvietošānu uz aizsargājamās dabas teritorijas informācijas stendiem un stāvstendiem.

Pirms informācijas izvietošanas vēlams konkretizēt aizsargājamās dabas teritorijas mērķauditoriju, izvēlēties piemērotāko vietu stendam un izveidot uzmetumu, kas pēc testēšanas varētu tikt labots un uzlabots.

Kā noteikt mērķauditoriju?

Nosakot aizsargājamās teritorijas mērķauditoriju, jāņem vērā, ka nav tādas mērķauditorijas „visi”. Katrai apmeklētāju grupai ir sava specifika un motivācija, kāpēc šie cilvēki ieradušies konkrētajā vietā. Katra konkrētā vieta piesaista noteiktu mērķauditoriju, kuru apvieno interese par šo objektu. Interese ir galvenais dzinulis, tāpēc izvietotajai informācijai tā ir jāpastiprina un ideālā variantā jāveicina intereses noturība un vēlme apmeklēt aizsargājamo dabas teritoriju vēlreiz.

Mērķauditoriju var noteikt ar anketēšanas, aptaujas, viesu grāmatas, intervēšanas vai novērošanas palīdzību. Vidējais rādītājs liecinās par aizsargājamās dabas teritorijas caurmēra apmeklētāju. Piemēram, ja dabas objektu pārsvarā apmeklē dabas zinātnieki, arī attiecīgajai informācijai jābūt vairāk zinātniskai nekā tad, ja objektu lielākoties apmeklētu tuvējās sanatorijas iemītnieki. Ja objektu pārsvarā apmeklē bērni, informācija nedrīkst būt sarežģīta un apjomīga, tajā drīzāk jāizmanto spēles vai atklāšanas elementi. Ja lielākā apmeklētāju daļa interesējas par konkrētiem objektiem, tad izvietotajai informācijai būtu jāfokussē uzmanība uz šiem objektiem, izraisot interesi arī par citiem.

Mērķauditorijas noteikšana nav vienas dienas darbs. Protams, var teorētiski definēt mērķauditoriju, bet atbilstība reālajam stāvoklim šajā gadījumā nav garantēta. Viegļāk ir izveidot

mērķauditoriju jaunai aizsargājamai dabas teritorijai, nosakot apmeklētāju grupu jau tapšanas procesā un mērķtiecīgi strādājot tieši konkrētajai mērķauditorijai. Esošajās aizsargājamās dabas teritorijās mērķauditoriju var noteikt ar anketēšanu, kurai seko informācijas izveide un testēšana, proti, informācija tiek iedota mērķauditorijas pārstāvjiem, un tiek pārbaudīts, kā tā strādā.

Kur izvietot standus?

Novietojot informācijas standus, vajadzētu ņemt vērā šādus nosacījumus:

- standam jāatrodas vietā, kur tas piesaista uzmanību;
- standam jāatrodas vietā, kurai garām virzās lielākā apmeklētāju daļa;
- stands jānovieto vietā, kur pie tā var pulcēties liela cilvēku grupa, netraucējot cits citam iepazīties ar informāciju.

Kāpēc vajadzīgs uzmetums?

Pirms informācijas izvietojšanas būtu vēlams uzmetums, kas tiktu pārbaudīts no dažādiem aspektiem. Uzmetums palīdz novērtēt:

- vai teksts un ilustrācijas papildina cits citu;
- vai ir izmantoti mērķauditorijai atbilstoši līdzekļi;
- vai ir atbilstošs burtu lielums, teksta izvietojums un daudzums, rindkopu garums utt.;
- vai informācijas teksts ir viegli uztverams.

Uzmetuma testēšana mērķauditorijā palīdz novērst nepilnības un uzlabot informācijas materiālu.

Informācijas teksta raksturojums

Jāņem vērā, ka informācijas stands ir pirmais, kas sagaida aizsargājamās dabas teritorijas apmeklētājus, sniedz ievadinformāciju un rosina izpētīt objektus. Savukārt stāvstendi pie objektiem pievērš apmeklētāju uzmanību konkrētam objektam, ko ir gribējuši teritorijas veidotāji.

Tekstam ir jābūt skaidri saprotamam, atbilstošam mērķauditorijai. Jāņem vērā, ka apmeklētājs nav ieradies, lai ilgi lasītu informāciju pie stenda, bet gan lai iegūtu nepieciešamās ziņas. Tāpēc vispirms ir jākonkretizē galvenais, par ko informē stands vai stāvstends.

Teksta apjoms un struktūra

Teksta apjomam uz stenda nevajadzētu pārsniegt 50% procentus no virsmas. Pārējo ieteicams aizpildīt ar vizuālo materiālu un kartēm, kas tekstu padara vieglāk uztveramu.

Teksta strukturēšanā izmantojama informācijas svarīguma piramīda – tā sauktā apgrieztā piramīda.

Ja apjoms pārsniedz vēlamu, ar apgrieztās piramīdas metodi strukturēts teksts ļauj atbrīvoties no nesvarīgākās informācijas, kas izvietota teksta beigās. Tā, ņemot mazsvarīgo informāciju, tiek sasniegts vēlamais teksta apjoms. Pētījumi liecina, ka, piemēram, lielākā daļa avižu lasītāju vispirms aplūko virsrakstus. Ja tie ir rosinoši, tiek izlasīta pamatinformācija, kas atrodas teksta sākumā. Ja šī informācija ir radījusi interesi, tiek lasīta arī tā sauktā balasta jeb papildinformācija, taču parasti visu informāciju izlasa tikai neliela auditorijas daļa.

Ņemot to vērā, tekstu vajadzētu izvietot tā, lai apmeklētājam pietiekamas informācijas iegūšanai būtu nepieciešams pēc iespējas īsāks laiks.

Informācijas daudzums

Arī informācijas daudzumam jābūt pārdomātam. Parasti stendu veidotāji cenšas ievietot pēc iespējas vairāk informācijas, taču tas nav pareizi. Ir jāizvērtē mērķauditorijas zināšanas un jāsniedz tikai tā informācija, kas varētu viest skaidrību, papildināt zināšanas un vērst uzmanību uz kaut ko. No vienas puses, cilvēki dodas uz aizsargājamām dabas teritorijām nevis lai kļūtu par staigājošām enciklopēdijām, bet lai atpūstos un gūtu baudījumu. No otras puses, apmeklētājiem parasti vispār nav vai ir trūcīgas priekšzināšanas par attiecīgo aizsargājamo teritoriju. Tāpēc sniedzamās informācijas daudzums ir jāsabalansē, un katrā konkrētā gadījumā tas var būt atšķirīgs. Jāpievērš uzmanība arī tam, lai informācija uz stenda nedublētu ziņas uz stāvstendiem pie dabas objektiem.

Teksta saturs un uzrunas forma

Pirmais, ko ierauga apmeklētājs, pamanījis stendu, ir virsraksts. Virsrakstam vajadzētu būt ieinteresējošam, intriģējošam un uzrunājošam. Virsrakstā var tikt ietverta uzrunājoša

pamatinformācija, piemēram, „Iepazīsti noslēpumaino purvu pasauli!” vai jautājuma formā „Kādus noslēpumus glabā purvs?” Strukturējot tekstu, var tikt paredzēta vieta apakšvirsrakstam, kurā tiek ietverta svarīgākā informācija.

Informācijas tekstam jābūt viegli uztveramam un uzrunājošam. Galvenais – runāt ar cilvēkiem draudzīgā un vienkāršā valodā kā līdzīgam ar līdzīgu. Kopā brīnīties, kopā uzdot jautājumus un meklēt atbildes. Apmeklētājiem patīk viņiem saprotami salīdzinājumi, stāsti, leģendas, noslēpumi utt. Arī aicinājums uz aktīvu darbību nepaliks bez atbildes, ja tiks izteikts rosinošā un pozitīvi uzmundrinošā formā.

Ieteicams radīt cilvēkos izjūtu, ka viņi ir gaidīti, sniegt informāciju par teritoriju, aicināt ievērot aizliegumus un noteikumus, paskaidrojot to iemeslus. Vēlams izmantot ilustrācijas un kartes, kas var daudz labāk pastāstīt par teritoriju nekā teksts. Obligāti ir jānorāda informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekotājiem, kā arī kontakttālrunis.

Tekstā ieteicams lietot darbības vārdus īstenības izteiksmes darāmās kārtas tagadnes formā, kas pastiprina realitātes un aktīva procesa izjūtu. Vēlams veidot īsus teikumus un nelielas rindkopas, lietot vienkāršus, visiem saprotamus vārdus, izvairoties no svešvārdiem. Vārdu skaitam teikumā nevajadzētu pārsniegt 20, rindkopai nevajadzētu būt garākai par 10 rindām.

Teksta uztvere

Teksta uztvere ir saistīta ar daudziem aspektiem. Tā ir atkarīga no uzrunas formas, teksta struktūras, ilustrācijām, informācijas rakstura, emocionālajiem marķieriem, grafiskā noformējuma utt. Visi šie aspekti ir jāskata nevis katrs atsevišķi, bet kopumā. Lai noteiktu informācijas uztveramību pēc atsevišķiem raksturlielumiem, var izveidot aptaujas anketa. Tomēr ir arī vienkāršāks veids.

Ir izveidots vispārējs rādītājs jeb teksta uztveramības koeficients (TUK), pēc kura var noteikt, vai informācijas stends ir viegli uztverams.

TUK aprēķins tiek veikts šādi:

1. Izskaitiet tekstā vārdus (A).
2. Izskaitiet teikumus (B).
3. Izdaliet A ar B, un jūs iegūsiet vidējo teikuma garumu (VTG).
4. Izskaitiet vārdus, kuros ir vairāk par 6 burtiem (C).
5. Izdaliet C ar A un reiziniet rezultātu ar 100. Tā jūs iegūsiet garo vārdu procentuālo daudzumu (GVD).
6. Saskaitiet VTG un GVD, noapaļojiet to līdz vesalam skaitlim, un jūs iegūsiet TUK.

TUK skaitļi

Līdz 24

25–34

35–44

45–54

55 un vairāk

Uztveres pakāpe

ļoti viegls

viegls

vidēji grūts

grūts

ļoti grūts

Teksta uztveres grūtības pakāpei nevajadzētu būt grūtai vai ļoti grūtai, ja aizsargājamā dabas teritorija ir paredzēta masveida apmeklējumiem, taču arī ļoti viegls teksts var kaitēt informācijai, padarot to bērnišķīgu un vienkāršotu. Katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē mērķauditorija un jāpiemēro tai informācijas uztveres grūtības pakāpe.

Ļoti viegli uztverams teksts ar īsiem teikumiem un vienkāršiem vārdiem ir piemērots bērnu auditorijai. Ja konkrētos objektus galvenokārt apmeklē ar dabas zinātnēm saistīti cilvēki, viegls teksts viņiem var šķist infantils. Zinātniekiem piemērots vidēji grūts vai pat grūts teksts.

Grafiskais noformējums

Informācijas stenda izveidē jāievēro vairāki grafiskā noformējuma noteikumi, kas atvieglo informācijas uztveri:

- ilustrējošā materiāla un karšu izmantošana rada iespēju vieglāk nodot apmeklētājiem nepieciešamās ziņas;
- tekstam nevajadzētu aizņemt vairāk par 50% no stenda laukuma;
- teksta izvietojumam jābūt sabalansētam ar ilustrējošo materiālu;
- nepārtraukta lielo burtu izmantošana un kursīvs traucē uztvert tekstu;

- attālums starp rindiņām jāsaprāt ar burtu lielumu (ja burtu lielums ir 14 punktu, atstarpei starp rindiņām jābūt 15 punktu). Jo lielāki burti, jo lielāks attālums starp rindiņām;
- vienas teksta slejas platumam nevajadzētu pārsniegt 35 rakstu zīmes;
- attēliem jābūt pietiekami lieliem, lai tos varētu saskatīt vismaz no 5 m attāluma.

Noteiktam attālumam piemērots burtu lielums

Lielums	Attālums
12	450 mm
18	700 mm
24	900 mm
28	1,15 m
36	1,35 m
48	1,8 m
60	2,3 m
72	2,75 m

Šie noteikumi jāņem vērā, arī izvietojot informāciju uz stāvstendiem. Stāvstendi vērš apmeklētāju uzmanību uz objektu, sniedzot informāciju, ieintriģējot, iesaistot u. tml. Katrā atsevišķā gadījumā aizsargājamās teritorijas apsaimniekotājiem jāizvēlas attiecīgajam objektam vai teritorijai visatbilstošākais paņēmieni.

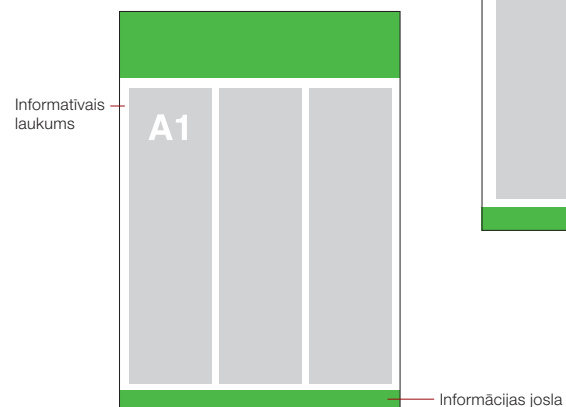
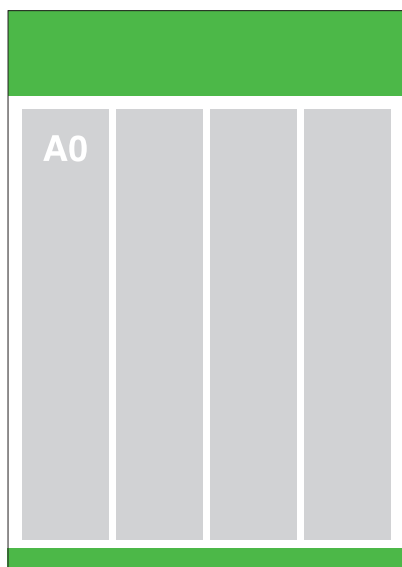
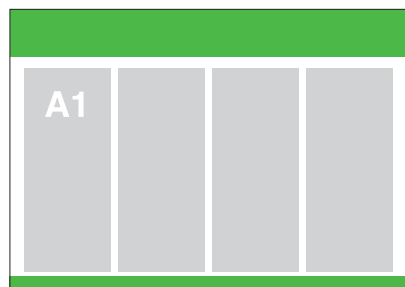
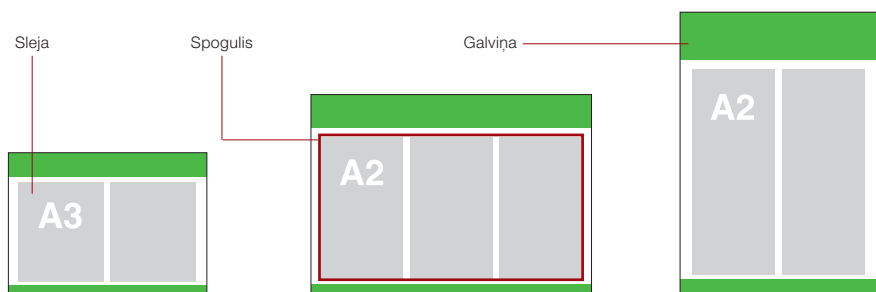
Informācijas izvietojšanas sistēma uz stendiem

Laukuma sadalījums

Informācija uz stendiem tiek izkārtota pēc noteiktas grafiskas sistēmas, kur stenda laukums tiek sadalīts divās daļās:

- stenda galviņā;
- informatīvajā laukumā.

Stenda galviņa tiek veidota kā zaļas krāsas josla (C-70, M-0, Y-100, K-0), kas aizņem 1/6 daļu no formāta augstuma. Uz tās tiek izvietots ozollapas simbols ar tam pievienoto tekstu „Īpaši aizsargājama dabas teritorija”.

Planšetes laukuma sadalījums atkarībā no formāta

Uz A2, A3 un A4 formāta stendu galviņas izvietojuma arī teritorijas, dabasparka vai objekta nosaukumu. Zem zaļās joslas atrodas šaurāka josla vienā no četrām krāsām, kas atbilst teritoriju iedalījumam. Uz tās jāraksta teritorijas iedalījuma atšifrējums.

	Dzeltens – aizsargājams dabas objekts
	Zaļš – nacionālais parks, aizsargājamo ainavu apvidus
	Oranžs – dabas liegums, dabas parks
	Sarkans – rezervāts
	Pamatnes krāsa norādēm

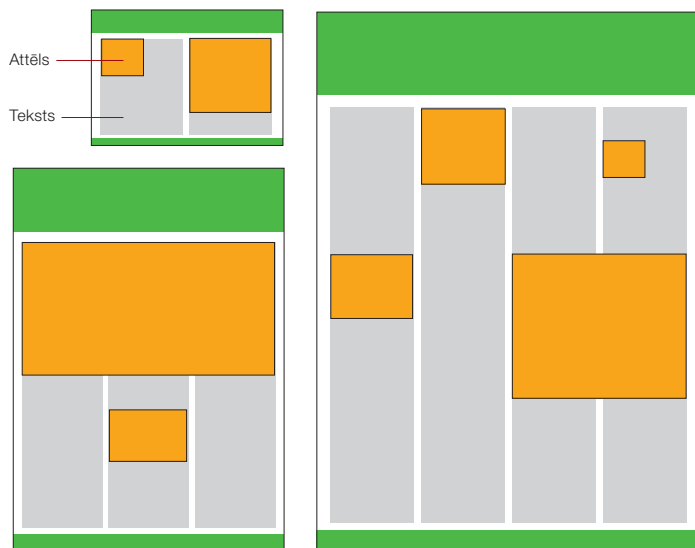
Teritoriju iedalījumiem atbilstošās krāsas

Stenda laukuma apakšējā daļā ir zaļa josla 1/21 daļas platumā no stenda planšetes augstuma, uz kuras izvietojuma informāciju par dabas teritorijas administrāciju, atbalstītājiem, sponsoriem u. c.

Informatīvais laukums tiek veidots ar noteiktām ārējām robežām (spogulis), pāri kurām informācija netiek izvietota. Stendu spogulis A0 un A1 formātam ir 50–40 mm no stenda apdrukā laukuma malas, A2–A4 formātam spoguļa robeža ir 30–20 mm no apdrukā laukuma malas.

Spogulis ir sadalīts slejās, kuru robežās izkārtos tekstus un vizuālo materiālu (attēlus, zīmējumus, shēmas, kartes, piktogrammas). Teksta slejas vidējais platums ir 170–210 mm. Attālums starp slejām 18–20 mm. Sleja ir pamatvienība visā sistēmā un nosaka materiāla izvietojumu. Vizuālo materiālu atkarībā no tā satura un izmēriem iespējams izvietot laukumā, apvienojot divu un vairāku sleju platumu.

Teksti tiek veidoti, izmantojot divus burtu šriftus, *Times* un *Helvetica*. Teksta blokiem izmanto *Times, normal* 18 pt (punktu) lielumā ar atstarpēm 22 pt. Virsrakstiem *Helvetica, bold* 22 pt, attēlu parakstiem *Helvetica, bold* 14 pt latviešu valodai un oriģinālvalodai (latīņu vai citai) *Helvetica, italic* 12 pt. A0 formāta stendiem var izmantot par 2 pt lielāku burtu lielumu.

Teksta un attēlu
izvietošanas
piemēri

Teritorijas nosaukums
Helvetica, bold

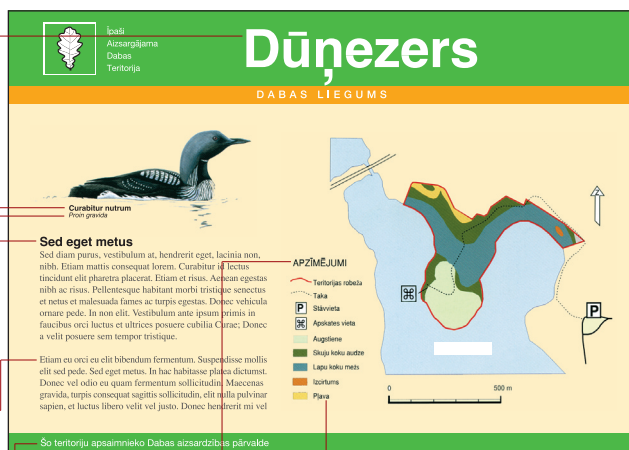
Attēlu paraksti
Helvetica, bold 14 pt

Originālvalodas teksts
Helvetica, italic 12 pt

Teksta bloku virsraksti
Helvetica, bold 22 pt

Teksta bloku teksts
Times, normal 18 pt/22 pt

Informatīvais teksts
Helvetica, normal 18 pt

Apzīmējumi
Helvetica, bold 20 pt

Apzīmējumu atšifrējums
Helvetica, normal 20 pt

Teksta šriftu izmantošana un ilustratīvā
materiāla izvietojums A3 formāta planšetei

Informatīvā laukuma fons jāietonē viegli iedzeltenā krāsā (C-0, M-5, Y-25, K-0), kas atvieglo informācijas lasīšanu, jo saulainās dienās baltas krāsas fons rada pārāk lielu atstarotās gaismas daudzumu un apgrūtina lasīšanu.

Tabulās doti piemēri, ar kādām tehnoloģijām var iegūt nepieciešamos krāsu toņus un kādas apdrukas tehnikas izmantot konkrētajās situācijās, kad nepieciešams izgatavot standus, norādes u. c. vizuālos materiālus.

	CMYK pilnkrāsu ofsetdruka	Krāsas pēc Pantone kataloga	Apdares krāsas pēc NCS kataloga	Pašlīmējošās līmplēves Oracal 641 sērija
	M-5, Y-100	109	(29) S 0580-Y10R	021 yellow
	C-40, Y-100	376	(178) S 1075-G50Y	063 lime-tree green
	M-40, Y-100	144	(29) S 0580-Y40R	036 light orange
	C-7, M-100, Y-100	485	(48) S1580-Y90R	031 red
			(107) S3560-R	312 burgundy

Krāsu toņu iegūšana, izmantojot dažādas tehnoloģijas

	Grebums, krāsojums	Līmplēves Sietspiede*	Lielformāta apdruka
Informācijas stendi			
Norādes			
Robežstabi / robežzīmes			
Taku apzīmējumi			

* Sietspiedes izmantošana ir efektīva, ja vienādas norādes vai informācijas plāksnītes nepieciešams tirāzēt vairāk nekā 15–20 eksemplāros.

Lietojamās apdrukas tehnikas

Apdrukas tehnikas

Informācija uz stendiem, planšetēm un plāksnēm atkarībā no tās rakstura, apjoma un specifikas iedalāmas trijās grupās.

1. Īsa informācija: nosaukums līdz trīs vārdiem vai ziņa simbola veidā (vietas nosaukums, apzīmējums, piktogramma, zīme).
2. Izvērstāka informācija: var sastāvēt no vairākiem vārdiem vai pat īsiem teikumiem (vietu nosaukumi, dabas teritorijas

Teksta šriftu izmantošana un
grafisko elementu izvietojuma paraugs
A0 formāta informācijas planšetei

Teksts
Helvetica, italic

Teksta bloku virsraksti
Helvetica, bold 22 pt

Teksta bloku teksts
Times, normal, 18 pt/22 pt

Attēlu paraksti
Helvetica, bold 14 pt

Originālvalodas teksts
Helvetica, italic 12 pt

Virsraksti svešvalodām
Helvetica, bold 16 pt

Teksti svešvalodām
Times, normal 14 pt/18 pt

Informatīvās joslas teksts
Helvetica, normal 20 pt

1/6 h

1/40 h

Bab

Laipni lūgti dabā

Donec erat

Donec erat erat ut amet, consectetur adipiscing elit. Sed enim nibh, elemeum a, vehicula ut amet, curae non, purus. Curabitur vel lacus. Donec erat. Vivamus ligula vel, volutate vel, cononid id, congue id, elatid. Sed in lectus a felis adipiscing adipiscing. In hac habitasse platea dictumst. Mauris in lectus portitor nibh. Cras ligula mauris, congue nec, adipiscing et, nunc in, ante. Vivamus posuere nisi at nibh. Inpediatis nulla. In et amet nunc ligula. Nam lectus dictumst. In et erat ligula, mollis ut, curae ut amet, nunc non, ante.

Fusce vitae erat. Nam sed arcu. Morbi pulchritudo, curae ac, volutate ut amet, facilisis ut amet, velit. Maecenas cononid magna ut amet erat. Integer in nunc ac leo vehicula consectetur. Maecenas et sed consectetur ut liberidum nunc. Praet at velit et lectus hendrerit tristique. Nullam eget eros.

Curabitur nunc
Praet grande

Maecenas forem

Donec hendrerit mi vel urna. Nam elit erat, bibendum non, semper vitae, lacus ut, tellus. Duis justo arcu, dictum ut, consectetur eget, congue quis, quam. Maecenas pulchritudo laetitia laetitia. Pellentesque et mi. Phasellus erat massa, cononid nec, gravida sed, cononid vel, mi. Morbi viverra erat ut urna. Nam pellentesque adipiscing leo. Nulla cononid varius nibh.

Fusce nibh felis, volutate nulla, sed, portitor ut, varius vel, est. In nuncummy nuncummy nec arcu. In nuncummy pede bibendum sem. Aliquam erat volutate. In hac habitasse platea dictumst. Aliquam erat volutate. Nunc erat nibh, volutate et, portitor sed, semper nascipit, nunc. Maecenas mi massa, cononidum nec, volutatum sed, congue ligula, cras. Praet et massa, dibus dibusdibus • erat ut tipitica dibus dibusdibus.

Cras ligula

Cras ligula erat ut amet, consectetur adipiscing elit. Sed enim nibh, elemeum a, vehicula ut amet, curae non, purus. Curabitur vel lacus. Donec erat. Vivamus ligula vel, volutate vel, cononid id, congue id, elatid. Sed in lectus a felis adipiscing adipiscing. In hac habitasse platea dictumst. Mauris in lectus portitor nibh. Cras ligula mauris, congue nec, adipiscing et, nunc in, ante. Vivamus posuere nisi at nibh. Inpediatis nulla. In et amet nunc ligula. Nam lectus dictumst. In et erat ligula, mollis ut, curae ut amet, nunc non, ante.

Fusce vitae erat. Nam sed arcu. Morbi pulchritudo, curae ac, volutate ut amet, facilisis ut amet, velit. Maecenas cononid magna ut amet erat. Integer in nunc ac leo vehicula consectetur. Maecenas et sed consectetur ut liberidum nunc. Praet at velit et lectus hendrerit tristique. Nullam eget eros.

Mauris magna ligula, cononidum eget, congue varius, elemeum a, sed, congue portitor ut, varius vel, est. In nuncummy nuncummy nec arcu. In nuncummy pede bibendum sem. Aliquam erat volutate. In hac habitasse platea dictumst. Aliquam erat volutate. Nunc erat nibh, volutate et, portitor sed, semper nascipit, nunc. Maecenas mi massa, cononidum nec, volutatum sed, congue ligula, cras. Praet et massa, dibus dibusdibus • erat ut tipitica dibus dibusdibus.

Sed dibusdibus, volutatum a, hendrerit eget, dibusdibus, nibh. Dibusdibus cononidum laetitia laetitia. Pellentesque et mi. Phasellus erat massa, cononid nec, gravida sed, cononid vel, mi. Morbi viverra erat ut urna. Nam pellentesque adipiscing leo. Nulla cononid varius nibh.

Fusce nibh felis, volutate nulla, sed, portitor ut, varius vel, est. In nuncummy nuncummy nec arcu. In nuncummy pede bibendum sem. Aliquam erat volutate. In hac habitasse platea dictumst. Aliquam erat volutate. Nunc erat nibh, volutate et, portitor sed, semper nascipit, nunc. Maecenas mi massa, cononidum nec, volutatum sed, congue ligula, cras. Praet et massa, dibus dibusdibus • erat ut tipitica dibus dibusdibus.

Sed dibusdibus, volutatum a, hendrerit eget, dibusdibus, nibh. Dibusdibus cononidum laetitia laetitia. Pellentesque et mi. Phasellus erat massa, cononid nec, gravida sed, cononid vel, mi. Morbi viverra erat ut urna. Nam pellentesque adipiscing leo. Nulla cononid varius nibh.

Fusce nibh felis, volutate nulla, sed, portitor ut, varius vel, est. In nuncummy nuncummy nec arcu. In nuncummy pede bibendum sem. Aliquam erat volutate. In hac habitasse platea dictumst. Aliquam erat volutate. Nunc erat nibh, volutate et, portitor sed, semper nascipit, nunc. Maecenas mi massa, cononidum nec, volutatum sed, congue ligula, cras. Praet et massa, dibus dibusdibus • erat ut tipitica dibus dibusdibus.

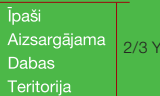
Sed dibusdibus, volutatum a, hendrerit eget, dibusdibus, nibh. Dibusdibus cononidum laetitia laetitia. Pellentesque et mi. Phasellus erat massa, cononid nec, gravida sed, cononid vel, mi. Morbi viverra erat ut urna. Nam pellentesque adipiscing leo. Nulla cononid varius nibh.

Fusce nibh felis, volutate nulla, sed, portitor ut, varius vel, est. In nuncummy nuncummy nec arcu. In nuncummy pede bibendum sem. Aliquam erat volutate. In hac habitasse platea dictumst. Aliquam erat volutate. Nunc erat nibh, volutate et, portitor sed, semper nascipit, nunc. Maecenas mi massa, cononidum nec, volutatum sed, congue ligula, cras. Praet et massa, dibus dibusdibus • erat ut tipitica dibus dibusdibus.

Informācija par atbilstībām

1/21 h

h=planšetes augstums

2/3 Y

Y

Nosaukums
Helvetica, bold

Apzīmējumu atšifrējumi

**Helvetica,
bold 22 pt**

Apzīmējumu atšifrējumi

Helvetica,
normal 20 pt

Valodu karodziņi 15x25 mm

Noteikumu virsraksts
Helvetica,
bold 22 pt

Noteikumu apraksts

Helvetica,
normal 20 pt

Linija 2 mm
M-100. Y-100. K-30

Laukums
M-10 Y-50

Josla
C-70 Y-100

hoc hendredit vel uel uiam. Nam elicit erat, bibendum non
perire vias, lacrimis et, Phellus. Duxit iusto area, dictum in
sextante opte, coque quic, quam Maecenas pedibus locum
in. Perpetuas erat, et, Phellus erat massa, conuallis ne
vixit sic, comendo lo, nisl, Morbi viventi erat et ura-
in pellentesque adspiciens loci. Nulla conuallis vias nisl
conuallis felis, molosse maleducata, pectore ura, vias vel
In montem maecenas sic arguit. In maleducata pede bibendi
maecenas. Aliquam erat volutur. In hac buibula platea dixit
erat erat volutur. Nulla eros nisl, seculerique et, pretius
tempor suscipit, massa. Maecenas nisl massa, consummatis
vestibulum sed, orare fugiunt, rivas. Proin et massa.

Cras ligula
 Lumen ipsam dolor sit amet, consetetur
 adipiscing elit. Sed metus nibh, elementum a,
 vehicula sit amet, enim non, purus. Conubite vel
 lectus. Donec erat. Vivamus fructa est, sedales

Seed in lectus a
habitus placita
rabb. Cuius ligula
rurritur in, ante
pendente melle.
In dicit inpendit.
Ut anet, rurritur
vix, mionit id, cognoit id, dolor. Sed in lectus a
fells adpendit adpiling. In hac habitus placita
dictant. Mauri facilis portior rabb. Cuius ligula
murus, cognoit nec, adpiling et, rurritur in, ante.
Vivamus posere nix in ligula. Suspendio melle.
In sit anet nogo vix lectus elidit inperit.
Ut anet ligula, melle et, canis dicit anet, rurritur
non, nec.

Morti pede nobile, cursus sit, redemptus sit anet, facilis sit anet, velut. Maecenas commoda magis sit anet erit. Integer in mare ac ros reliqua coniectare. Maecenas et ridi coniectare est bibendum semper. Proin at velit et lectis hendit tristique. Nullam eget eros.	Fusus vitae erit. Nunc sed anet. Morti pede nobile, cursus sit, redemptus sit anet, facilis sit anet, velut. Maecenas commoda magis sit anet erit. Integer in mare ac ros reliqua coniectare. Maecenas et ridi coniectare est bibendum semper. Proin at velit et lectis hendit tristique. Nullam eget eros.
tem eget, agitant Maecis magis ligula, condimentum eget, agitant	tem eget, agitant Maecis magis ligula, condimentum eget, agitant

[illegible]

Curatella nutrum
Pisonia grandis

Eitiam et risus

Etiam matris consequat iorem. Curabitur ad lectas tincidunt eli
pharetra plaoerat. Etiam et risus. Aenean egestas nibbi ac risus
Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netas et
malesuada fames ac turpis egestas. Donec vehicula ornare pede
In non elit. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctu
et ultrices posuere cubilia Curae

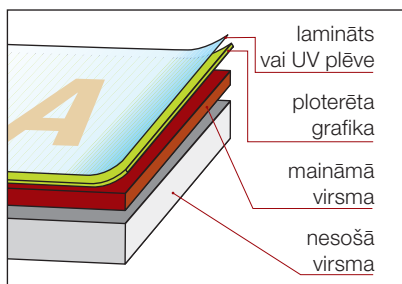
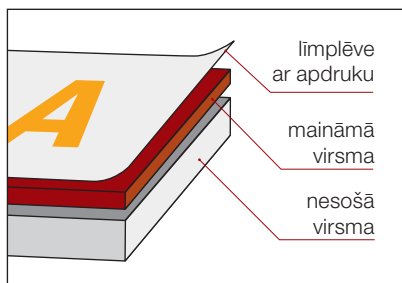
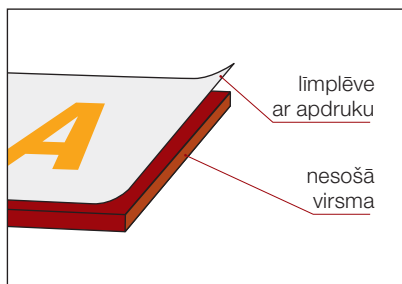
Donec a velit postulare sem tempor tristitiae. Ut nec justo at sapien sodales ornare. Proin gravida dolor sed eros. Morbi nisi ligula, commodo sit amet, pretium a, vestibulum quis, arcu. Vestibulum auctor quam a diam. Curabitur nunc odio lacini ipsam. In nunc quam ornare metus.

elit sed pōde. Sed eget metus. In hac habitasse plūca dicuntur.
Donec vel odio ut quam fermentum sollicitudin. Maecenas
gravidis, turpis consequat sagittis sollicitudin, elit nulla pulvinar
sagittis, et luctus libero velit vel justo. Donec hendrerit mi vel
urna. Nam elit erat, bibendum non, semper vitae, laciniis et,
tellus. Duis justo auctor, dictum it, consectetur eget, congue
quis, quam. Maecenas pulvinar iaculis lorem.

Fusce nibh felis, molestie malesuada, porttitor eu, varius vel, est. In nonummy mauris nec augue. In malesuada pede bibendum.

Ar šo tekstu apņirkst noteikums, vai arī izmanto izvēli, kas no:

Ar šo tekstu apraksta noteikumus sīkāk, vai arī izmanto izvēlumiem no Latvijas Republikas Ministru kabineta normatīvajiem aktiem.

Apdrukšanas tehnikas

iedalījums, administrācijas nosaukums, logo).

3. Komplicēta, liela apjoma informācija ar attēliem, ilustrācijām un kartēm (lieliem informācijas stendiem, plāksnēm, norādēm).

Atbilstoši informācijas veidam jāizvēlas apdrukšanas tehnika.

1. Īsa informācija

Informāciju iespējams uzkrāsot vai iegrebt. Uzkrāsot ar trafareta palīdzību, uzklāt sietspiedes tehnikā, iegrebt ar kaltu vai iefrēzēt ar frēzi. Labākam kontrastam un salasāmībai frēzējumus var iekrāsot. Lai pasargātu krāsoto informāciju, to var pārklāt ar laku. Šādus grafikas uznešanas veidus var izmantot uz masīvkoka dēļiem.

2. Izvēsta informācija

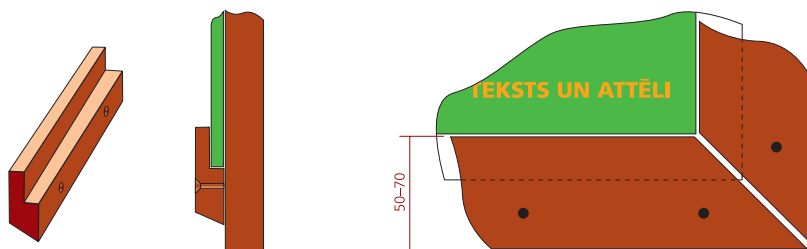
Informāciju iespējams uznest sietspiedes tehnikā, uzlīmēt ar pašlīmējošajām plēvē vai izdrukāt uz līmplēves. Var izmantot vairākas krāsas vai pilnkrāsu drukšanas tehniku uz līmplēvē. Lai pasargātu grafiku no noplēšanas, tā jāpārklāj ar caurspīdīgu līmplēvi vai laminātu. Drukāto informāciju vēlams pārklāt ar laminātu, kas izturīgs pret UV stariem. Šāda informācija izvietojama uz mitrumizturīgā saplākšņa. Ērtākai lietošanai izmanto maināmo plāksni 6,5–9 mm biezumā, kuru skrūvē uz nesošās 18–24 mm biezas plāksnes. Tā iespējams arī paslēpt nesošās plāksnes stiprinājumu skrūves.

3. Komplicēta informācija

Šo informācijas veidu iespējams atainot, tikai drukājot pilnkrāsu tehnoloģijā ar lielformāta printeriem uz līmplēvē ar ūdensdrošām krāsām. Šai tehnikai lamināts vai otrs līmplēves slānis vairs nav nepieciešams. Līmplēvi līm uz maināmās planšetes. Ja ir nepieciešamas kādas izmaiņas informācijā vai ir jāsalabo

bojātās vietas, limplēves daļu vienkārši var izgriezt un ielīmēt tur jaunu.

Pilnkrāsu tehnoloģija ir visoptimālākais paņēmieni, kā veidot lielās informatīvās planšetes uz stendiem.

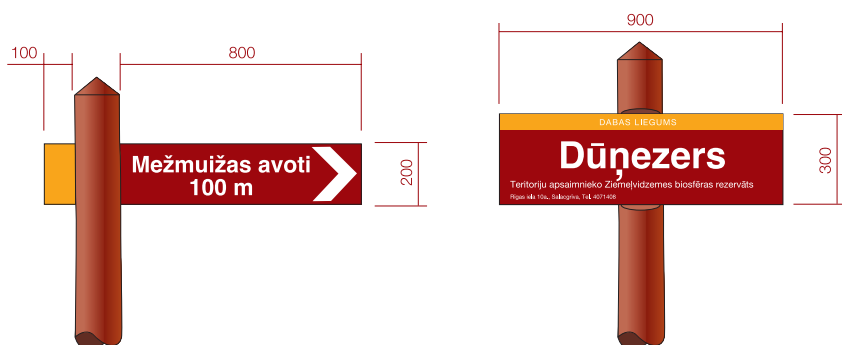

Informācijas stendu planšetes apmales

Der zināt!

Stendu aplīmēšanu vajadzētu uzticēt profesionāļiem, lai arī šķiet, ka tas ir vienkāršs process. Gadījumā, ja pašu līmētā plēve atlīmēties vai uz tās izveidosies burbuļi, plēves piegādātāji neuzņemsies atbildību un nekompensēs zaudējumus.

Der arī zināt, ka iespējams aplīmēt stendus ar plēvēm, kuras sastāv no nelieliem savstarpēji atdalāmiem gabaliņiem. Šādas plēves noder vietās, kur stendi tiek regulāri bojāti, – šādā gadījumā neapzinīgie apmeklētāji var sabojāt tikai nelielu daļu plēves daļu.

Grafika uz norādēm

B=60–100 mm

X=20 mm

d=15 mm

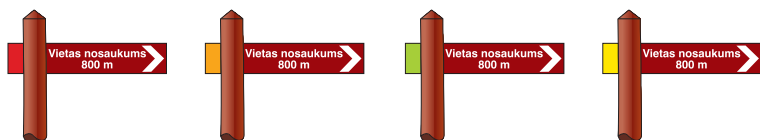
Norāžu izmēri un grafiskās proporcijas

A= 55–80 mm

Virzienu norāžu izmēri un grafiskās proporcijas

Teritoriju iedalījumam atbilstošo krāsu joslu lietošana

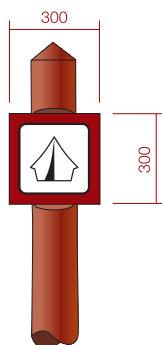
Norāžu paraugs teritorijās bez administrācijas

Helvetica, bold 90–130 pt

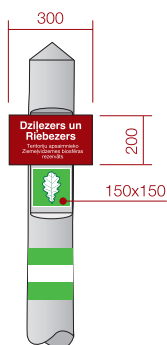

Helvetica 40–50 pt

Robežzīmes izmēri un grafiskās proporcijas

Piktogrammas

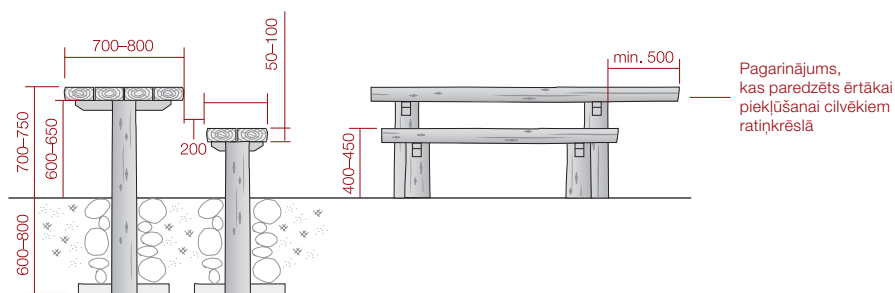

Robežstabi

ATPŪTAS VIETAS

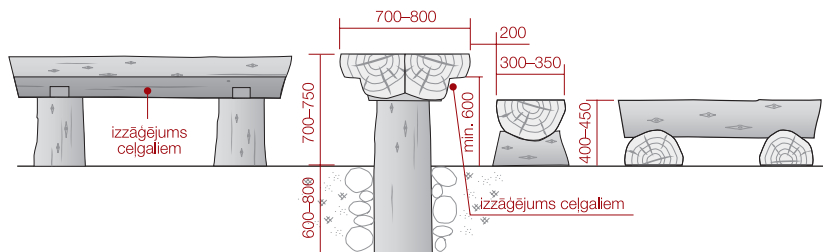
Galdi un soli

Tiek piedāvāti divu veidu galdi un soli. Viens veids ir masīvi galdi un soli no resniem pusbaļķiem, otri – no bieziem dēļiem

Atpūtas vietu aprīkojums – vieglie soli un galdi

vai koka brusām. Tas tāpēc, ka ne visās vietās iespējams piekļūt ar smago transportu, lai piegādātu masīvās un smagās solu un galdu detaļas vai jau gatavus saliktus izstrādājumus. No dēļiem veidotā konstrukcija nogādājama izjauktā veidā ar cilvēku spēkiem vai kādu vieglo transportu.

Atpūtas vietu aprīkojums – masīvie soli un galdi

Apstrāde

Arī galdiem un soliēm nepieciešama apstrāde ar antiseptikas līdzekļiem pret koksnes trupēšanu, zilēšanu un pelēšanu. Vēlams izmantot bezkrāsas antiseptiķi, jo tonētie var notraipīt apģērbu. Arī vidē labāk iekļausies dabiska sidrabpelēka koka toņa objekti. Masīvajiem galdiem, lai atvieglotu sēdēšanu pie tiem, var veidot izzāģējumus ceļgaliem.

Izvietošana

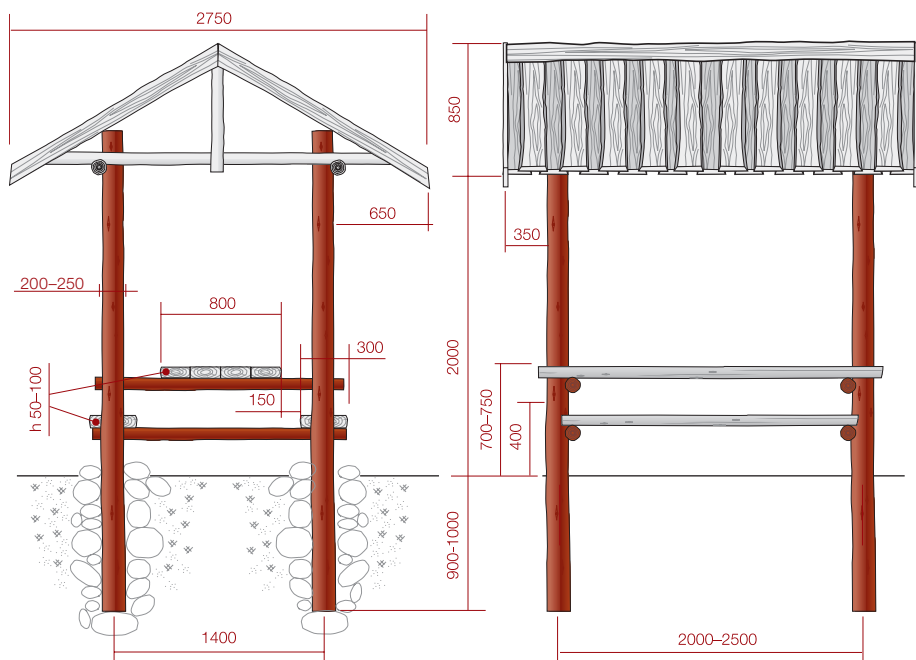
Solus un galdus iespējams komplektēt un izvietot pēc konkrētās vietas apmeklētības. Var veidot tikai galda un sola komplektu vai divu solu un galda komplektu, vai vairākus komplektus vienuviet. Arī garumu iespējams variēt gan pēc materiālu sagatavēm, gan vajadzības. Masīvos solus nav nepieciešams ierakt zemē, tos vienkārši novieto uz zemes. Galdu kājas, ierokot 600–800 mm dziļumā, papildu stabilitātei vēlams nostiprināt ar akmeņiem.

Viegļajiem galdiem jālieto krusti gan solu, gan galdu nostiprināšanai, jo tos iespējams izkustināt un izcelt. Ierokot vēlams akmeņu blīvējums.

Iesakāms noteikt koka augšanas virzienu un rakt zemē ar galtnes galu, pirms tam apstrādājot ar antiseptiķi un/vai darvu.

Nojumes

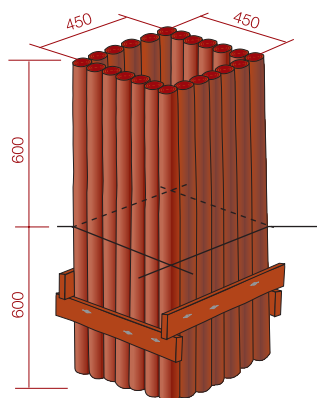
Viens no kompleksākajiem atpūtas vietu risinājumiem ir nojumes. Tajās aizsargājamās dabas teritorijas apmeklētāji var patverties no nokrišņiem vai saules vai arī vienkārši atpūsties. Nojumes izvietojamas vietās, ko par piemērotām uzskata konkrētās aizsargājamās teritorijas apsaimniekotāji. Galvenais nosacījums, – saglabāt kopējos teritorijas noformējuma principus, par paraugu ņemot informācijas standus (sk. 14. lpp.). Nojumes konstrukcijas pamatā ir četri zemē ierakti balsti, pie kuriem tiek stiprināts jumtiņš, kā arī solu un galda detaļas. Šāda konstrukcija (sk. attēlu) atvieglo visu elementu savstarpēju stiprināšanu, samazinot izmantojamo materiālu daudzumu.

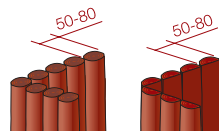
Atpūtas vietu aprīkojums – nojume ar galdu un soliem

Atkritumu tvertnes

Atkritumu tvertnes izgatavojamas no veseliem vai uz pusēm pārzāģētiem apaļkoku baļķīšiem. Atsevišķie baļķīši tiek savienoti ar dēļiem, izveidojot kārbas formas tvertni, kas tiek ierakta zemē kā vesels objekts, tādējādi pasargājot no atsevišķo baļķīšu izraušanas. Koka detaļas tiek apstrādātas pēc paredzētās shēmas (sk. 9. lpp.).

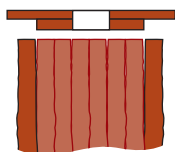
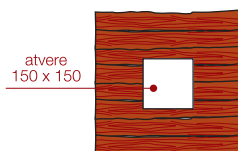

Atkritumu tvertne

Atkritumu tvertnes sānu malu materiāla veidi – apaļi un uz pusēm pārzāģēti baļķīši

Atkritumu tvertnēm būtu vēlams vāks, lai dzīvnieki un putni neiznēsātu atkritumus. Vāka vidū būtu jāparedz caurums

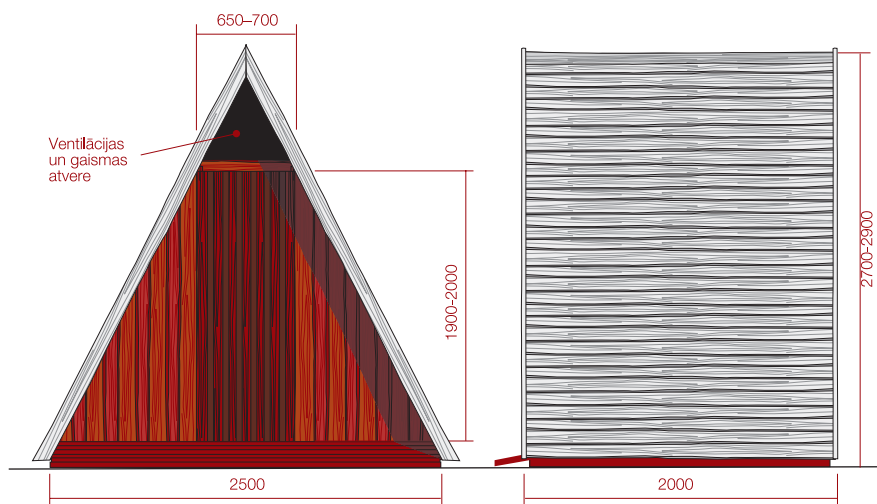
Atkritumu tvertnes vāks

tā, lai vāks būtu ērti noņemams un uzliekams.

Atkritumu tvertnes tilpums atbilst apmēram 120 litru atkritumu maisiem. Lai nodrošinātos pret ūdens uzkrāšanos atkritumu maisos, atsevišķās maisu vietās būtu vēlams izdurt vairākus caurumus.

Sanitārtehniskās celtnes

Attēlā redzams tualetes kopskats, kāds jāievēro, veidojot aizsargājamās teritorijas koptēlu. Tualešu izgatavošanas pamatprincipi atbilst vispārējiem kopējā tēla veidošanas principiem (sk. 8. lpp.). Ar bezkrāsas antiseptiķi apstrādājamas abas jumta plaknes, ar sarkanbrūnu antiseptiķi – tualetes priekšpuse un aizmugure. Tualetes interjers un tā veidošana, kā arī tvertņu tilpums ir aizsargājamās dabas teritorijas apsaimniekotāju ziņā.

Pretskats un sānskats

Der zināt!

Sanitārtehnisko celtnu izveidošana un aprīkošana jāaskaņo ar atbildīgajiem valsts vides dienestiem un Valsts sanitāro inspekciju. Šīm celtnēm jāatbilst Nacionālā vides veselības centra prasībām.

Pirms tualesu izvietojanas aizsargājamās dabas teritorijas apsaimniekotājiem jāpārdomā, lai tualesu ekspluatācija būtu ērta, t. i., lai tām būtu viegla piekļūšana, kā un cik bieži tās tiks tīrītas, kādam jābūt tvertņu tilpumam attiecīga noslogojuma gadījumā.

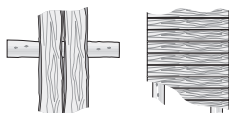
Tualetes ieteicams izvietot pie atpūtas vietām un taku sākumā vai/un beigās.

LAIPAS UN KĀPNES

Laipas

Laipu iedalījums un izvietošana

Tiek izmantotas divu veidu laipas: ar garenvirziena dēļiem un no šķērsvirziena dēļiem. Laipas ar garenvirziena dēļiem ierīkojamas vietās, kur līdz minimumam samazināts slīdēšanas risks, t. i., klajās un līdzenās vietās. Laipas ar šķērsvirziena dēļiem ierīkojamas vietās, kur iespējama slīdēšana, t. i., mežos, kur uz laipām sakritušas lapas var veicināt paslīdēšanu, kā arī reljefā vidē, kur nokrišņi var samērcēt laipu un kļūt par iemeslu slīdēšanai.

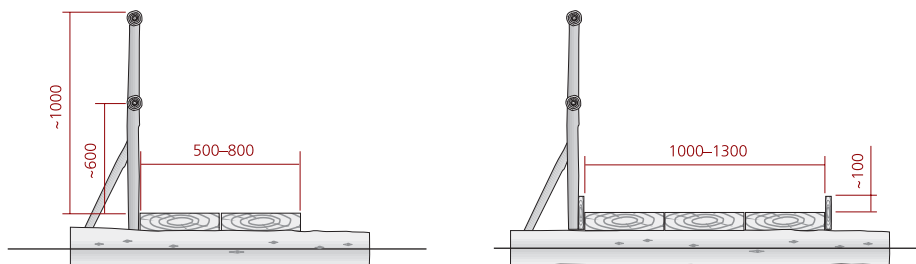

Laipu veidi:
no garenvirziena
dēļiem un no
šķērsvirziena
dēļiem

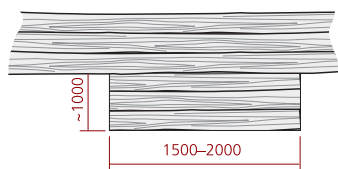
Ik pēc zināma laipu posma ieteicams veidot platformas. Tās domātas gan objekta apskatei, gan apmeklētāju atpūtai un tam, lai cilvēki varētu izmainīties un palaist citu garām.

Laipu apraksts

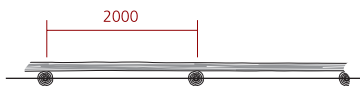
Garenvirziena laipas purvos un miklās vietās tiek veidotas uz gulšņu baļķiem. Gulšņu diametram būtu jābūt vismaz 200 mm. Laipas laidumam starp gulšņiem – ne lielākam par 2000 mm. Gulšņiem jābūt nomizotiem un piesūcinātiem ar antiseptiskajiem līdzekļiem. Pie gulšņiem garenvirzienā tiek stiprināti 2–4 neēvelēti dēļi, kuru kopējam platumam būtu jābūt vismaz 600 mm (līdz 1 m platumam). Starp dēļiem nedrīkst būt par 30 mm platākas spraugas, lai pēc iespējas samazinātu risku iesprūst starp dēļiem.

Laipu platumi gājējiem un cilvēkiem ar ratiņiem un ratiņkrēsliem

Laipu platforma

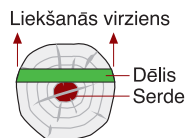

Laipu laidumi starp balstiem

Apskates vai bīstamās vietās, t. i., pie akačiem, klinšu kraujām u. tml., laipai obligāti jāpiemontē marga ar šķērsskoku vidusdaļā bērnu drošībai.

Der zināt!

Neatkarīgi no apstrādes veidiem vidē izvietoto laipu dēļi mainīgu laika apstākļu ietekmē var deformēties. Koksnes šķiedras blīvums ir lielāks tuvāk baļķa serdei, tāpēc dēļa ārējās malas mainīga mitruma ietekmē lieksies virzienā uz virsmu, kurā šķiedras blīvums ir mazāks. Liekšanās dēļa garumā ir atkarīga no pareizas žāvēšanas un ķīmiskās apstrādes.

Dēļu iespējamais liekšanās virziens

Vietās, kuru apmeklētāju lokā ir bērni ratiņos vai invalīdi ratiņkrēsls, ieteicams veidot speciālas laipas, kuru platumi ir no 1000 līdz 1300 mm un kuru abas malas sargā drošības dēļi, lai samazinātu ratiņu risku nobraukt no laipas. Iekārtojot šādas laipas, jāvairās no spraugām starp dēļiem, veidojot precīzus salaidumus. Ja šo laipu posmi pārsniedz 100 m, vēlams veidot platformas vismaz ik pēc 50 m, lai ar ratiņiem varētu izmainīties vai pagriezties pretējā virzienā.

Šķērsvirziena laipas mežos un reljefās vietās tiek veidotas uz diviem balstiem, pār kuriem šķērsām ir piestiprināti 60–80 mm plati neēvelēti, ar bezkrāsainu antiseptiķi apstrādāti dēļi. Spraugām starp dēļiem nevajadzētu pārsniegt 30 mm. Margas šīm laipām ir nepieciešamas tieši tādos pašos gadījumos kā garenvirziena laipām.

Reljefā vidē, kura nav tik stāva, lai būvētu kāpnes, taču arī uz šķērsvirziena dēļu laipas iespējama slīdēšana, vēlams darināt laipas ar spraislišiem, t. i., ar 20–25 mm platām līstītēm, kas

pienaglotas laipas virspusē ik pēc 150 mm. Ja reljefā vidē tiek izmantotas šķērsvirziena laipas, to balstiem jābūt stiprinātiem zemē vismaz ik pēc 10 m.

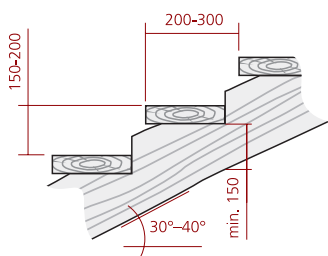
Platformas

Ja laipu garums pārsniedz 100 m, vēlams veidot platformas vismaz ik pēc 50 m, lai apmeklētāji varētu atpūsties, palaist garām citus vai atgriezties atpakaļ. Platformām būtu jābūt ierobežotām ar margām. Ja aizsargājamās teritorijas apsaimniekotāji vēlas, uz platformām var izvietot soliņus, atkritumu tvertnes un informatīvas norādes. Platformas ieteicams veidot uz balstiem, starp kuriem attālums nav lielāks par 1000 mm.

Kāpnes

Kāpņu iedalījums un izvietošana

Kāpņu veidošanā iespējami divi varianti: kāpnes no pāršķeltiem apaļkoka baļķīšiem vai dēļiem. Kāpņu izvietošana ir atkarīga no reljefa. Pirms kāpņu uzstādīšanas aizsargājamās teritorijas apsaimniekotājiem jāpārdomā, kur reljefa slīpums prasa kāpņu izvietošana un kur ērtāk būtu ierīkot šķērsvirziena dēlīšu laipas ar spraislīšiem.

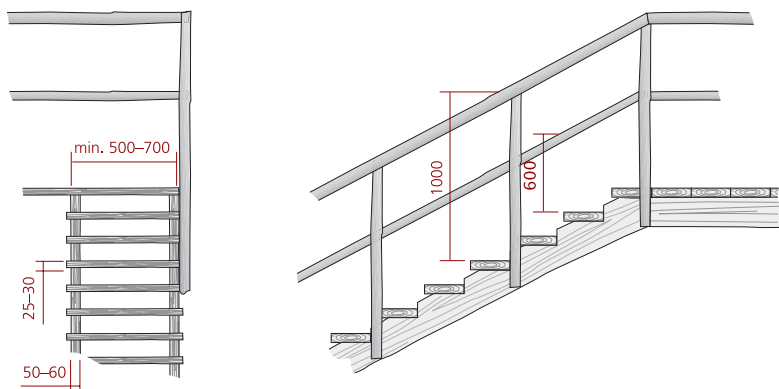
Kāpņu standarta izmēri

Kāpņu veidošanā ir vispārpieņemts standarts (sk. attēlu). Ja reljefs liedz ievērot standarta augstumu starp pakāpieniem vai pakāpienu platumu un kāpņu slīpumu, aizsargājamās teritorijas apsaimniekotājiem jādomā par citiem risinājumiem, piemēram, zigzagveida kāpņu izvietošana. Protams, ir iespējamas atkāpes no standartiem, taču tie ir veidoti, rūpējoties par apmeklētāju drošību un ērtu pārvietošanos, tāpēc šie principi ir jāievēro.

Veidojot kāpnes, neatkarīgi no to stāvuma un garuma margas ir obligātas. Būtu vēlams domāt arī par bērnu drošību un margu vidusdaļā pievienot papildu margu.

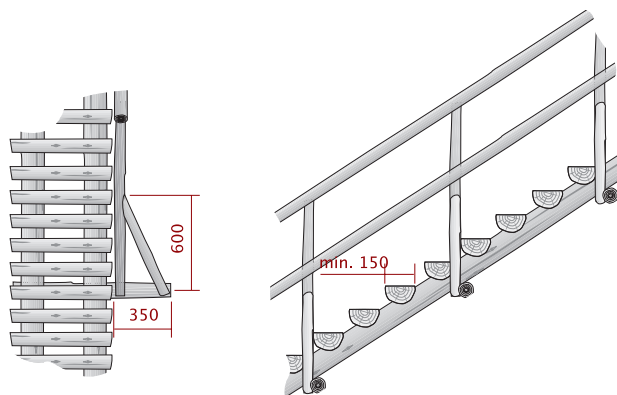
Kāpņu apraksts

Kāpņu veidošanā tiek izmantotas apaļkoka brusas un/vai dēļi. Materiāli jāapstrādā ar antiseptiskiem līdzekļiem (sīkāku informāciju sk. 9. lpp.). Kāpņu pamatā ir divas nesošas paralēlas brusas vai dēļi.

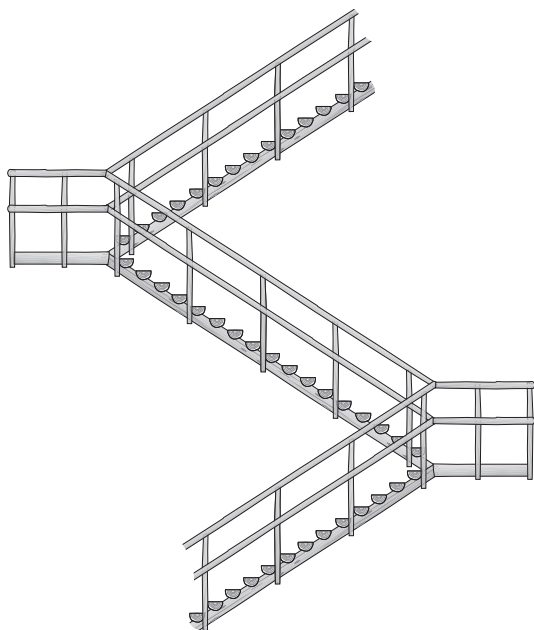

Kāpnes no dēļiem

Kāpņu platumam jābūt vismaz 700 mm. Viena laidiena garumam – ne garākam par 6 m. Montējot kāpnes, vismaz ik pēc 4 m nepieciešams stiprinājums zemē. Ja tas nav iespējams, jādomā par alternatīviem stiprinājuma veidiem. Vienam kāpņu posmam bez atpūtas platformas nevajadzētu pārsniegt 20 m. Ja kāpņu posms ir garāks, būtu vēlams izvietot ar margām ierobežotu atpūtas platformu, uz kuras, pēc aizsargājamās teritorijas apsaimniekotāju vēlmēm, var izvietot soliņus, atkritumu tvertnes un informatīvas norādes. Soliņiem nevajadzētu traucēt tiem, kas pārvietojas pa kāpnēm.

Kāpnes no apaļkoku balķīšiem

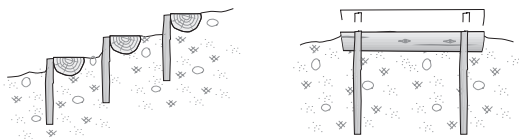

Šķērsvirzienā ejošas zigzagveida kāpnes

Minimālais platformu lielums ir divu kāpņu platumā $\sim 1,5$ m un 1 m garumā.

Vietās, kur reljefa leņķis pārsniedz 50 grādu vai arī citu iemeslu dēļ nav iespējams uzstādīt garenvirziena kāpnes, ieteicams veidot šķērsvirzienā zigzagveidā ejošus kāpņu laidumus vai kombinētus garenvirzienā un šķērsvirzienā ejošus kāpņu laidumus. Atkarībā no reljefa virsmas īpatnībām jāizvēlas atbilstošas kāpņu konstrukcijas stiprinājumu un balstu vietas, kā arī kāpņu laidumu garums, kāpņu platformu lielums un daudzums. Kāpņu margām jābūt izturīgām, margu virsmai – pietiekami gludai, lai nevarētu savainot rokas.

Vietās, kur kāpņu ekspluatācija ir minimāla, nav aizsargājama biotopu un reljefs to pieļauj, var izmantot alternatīvu kāpņu veidu – zemē iebūvētas pusbaļķu kāpnes. Lai nokrišņu dēļ netiktu izskalota zeme ap un zem pakāpieniem, obligāti jāparedz noteces gar kāpņu malām, kā arī notece kāpņu pakājē.

Zemē ierakti pusbaļķi ar vertikāliem balstiem

Grafiskais stils

Šajā sadaļā sniegta informācija par to, kā veidot poligrāfiskos izdevumus, doti bukletu un papīru formāti, kā arī prasības, kas jāievēro, lai ieturētu stilu un veicinātu īpaši aizsargājamo teritoriju popularizēšanu un atpazīstamību.

Formāti

Poligrāfiskā materiāla pamatformāts ir 1/3 daļa no A4 formāta salocītā veidā – 99x210 mm. Šis ir izplatītākais no bukletu formātiem. Tas iekļaujas papīru A sistēmas standartā un nerada sarežģījumus drukas un papīra izvēlē. Arī šāda formāta bukletu izvietojšanai der vairākums standarta bukletu turētāju, kas jau atrodas (vai iecerēts tos iegādāties) vietās, kur paredzēts izplatīt informāciju.

Bukleti iedalāmi pēc to locīšanas principiem un atvērtā formāta izmēriem. Tie norādīti tabulā 50. lpp.

Grafiskie elementi

Bukletu grafiskais dizains veidots vienotā stilā ar informatīvajiem stendiem un norādēm. Arī šeit izmantotas tās pašas krāsas dabas teritoriju iedalījuma apzīmēšanai. Obligāti jālieto ozollapas simbols uz vāka, kā arī *Times* un *Helvetica* burtu šrifti.

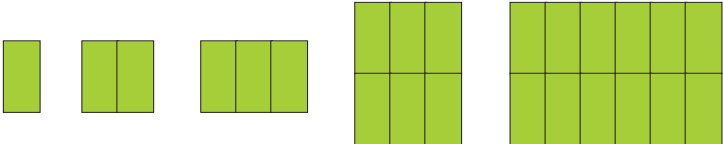
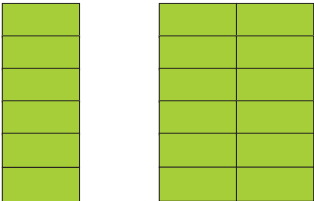
Bukleta pirmais vāks sastāv no trim daļām:

1. Galviņa joslas veidā zaļā krāsā (C-70, M-0, Y-100, K-0) – tās augšējā daļā izvietots ozollapas simbols ar pievienoto tekstu tā labajā malā „Īpaši aizsargājama dabas teritorija”. Zem ozollapas tiek izvietots dabas teritorijas vai objekta nosakums vienā vai divās rindās, atkarībā no teksta garuma variējot ar burtu lielumu. Zem zaļās joslas atrodas šaurāka josla vienā no četrām krāsām, kas atbilst konkrētās teritorijas iedalījumam (sk. 29. lpp.) un uz kuras rakstīts iedalījuma atšifrējums.
2. Attēla daļa. Tajā izvietojams tikai viens attēls fotogrāfijas veidā, kas raksturo teritoriju vai objektu. Nav pieļaujama

Bukletu vāki ar teritoriju iedalījumu krāsām

Bukletu formāti un locīšanas veidi

Bukleta formāts	Papīru formāts
1/3 A4 	
1/3 A4 	
140 x 140 	
70 x 100 	

kolāžu veidošana, ne arī mākslinieka ar roku radītu skiču un zīmējumu izvietošana. Uz fotoattēla, ja nepieciešams, var izvietot īsu skaidrojošu tekstu baltā vai melnā krāsā atkarībā no fotomateriāla toņa. Tekstam ir jābūt skaidri salasāmam.

3. Informatīvā daļa. To veido tādas pašas krāsas josla, kāda atrodas bukleta galviņas apakšējā daļā. Te izvietojams īss teksts par teritorijas administrāciju vai kāda cita informācija. Vajadzības gadījumā šo joslu iespējams paplašināt 2 vai 3 reizes no tās pamata augstuma, lai izvietotu logotipu vai papildu informāciju, kas saistīta ar konkrētās administrācijas vai teritorijas apsaimniekotāju.

Salikums

Neatkarīgi no bukletu formātiem to salikumos izmantojams viens princips. Informācijas izvietojanas laukumā tiek izveidots

Bukletu vāki

spogulis (sk. 28. lpp.), kas tiek sadalīts režģī. Režģis nosaka teksta sleju platumu un robežas, attēlu izvietojanas principus un citas ar maketēšanu saistītās nianšes.

Par informācijas apkopošanu un apjoma apzināšanu lasiet sadaļā *Informācija un tās izvietojšana* (22. lpp.).

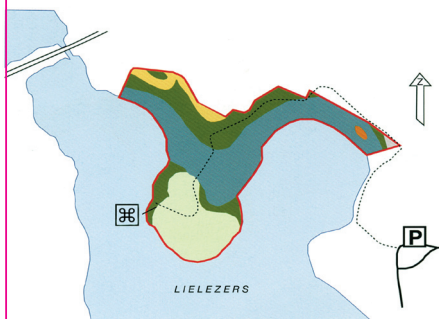
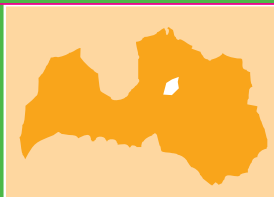
Curabitur porta

Mauris ligula

Mauris augue ligula, condimentum eget, egestas rutrum. elementum eget, sem. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Curabitur porta enim id tellus. Nam magna elit, pulvinar tempor, tristique vitae, tincidunt sed, mauris. Phasellus cursus, justo eu mollis pulvinar, nibh lectus molestie nunc, in auctor dolor arcu in velit. Phasellus eget turpis quis purus laoreet rhoncus. Donec vulputate. Aenean libero ipsum, elementum sed, ullamcorper eget, consectetur ac, nibh. Curabitur feugiat viverra orci. Proin magna urna, tempus ac, varius vel, pretium id, elit. Nullam semper magna ac neque. Cras at nibh.

Sed diam purus, vestibulum at, hendrerit eget, lacinia non, nibh. Etiam mattis consequat lorem. Curabitur id lectus tincidunt elit pharetra placerat. Etiam et risus. Aenean egestas nibh ac risus. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Donec vehicula ornare pede. In non elit. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Donec a velit posuere sem tempor tristique. Ut nec justo at sapien sodales ornare. Proin gravida dolor sed ero

s. Morbi nisl ligula, commodo sit amet, pretium a, vestibulum quis, arcu. Vestibulum auctor quam a diam. Curabitur rutrum odio lacinia ipsum. In rutrum quam ornare metus. ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos

APZĪMĒJUMI

Taka
Mežs
Apskates vieta #
Parka obeža
Stāvvietā P

Kontaktinformācija

Adrese
Tālrunis 7218456
Fakss 7213456
e-pasts: pasts@pasts.lv

Informācija par izdevēju un atbalstītājiem
2005 gads

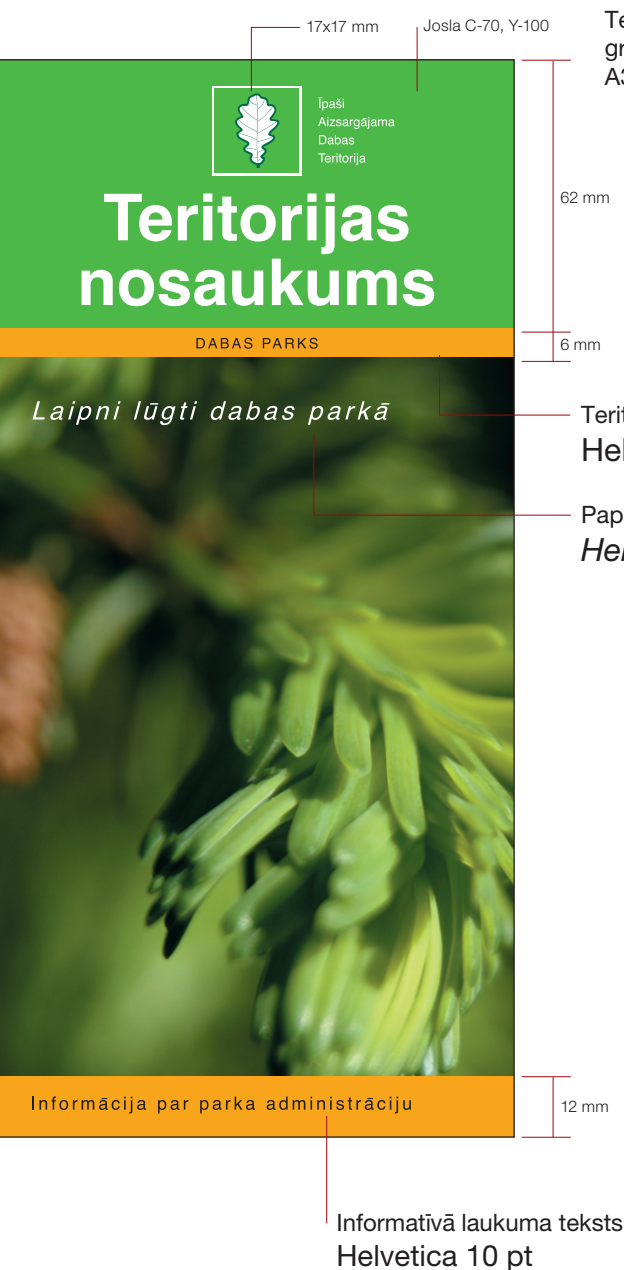
Helvetica, bold 8 pt

Helvetica 8 pt

Helvetica, bold 10 pt

Helvetica 8 pt

Helvetica 10 pt

17x17 mm

Joslā C-70, Y-100

Teksta garnitūru izmantošana un grafisko elementu izvietojuma paraugs A3 formāta bukleta ārējai daļai

Īpaši
Aizsargājama
Dabas
Teritorija

Teritorijas nosaukums

DABAS PARKS

Laipni lūgti dabas parkā

62 mm

6 mm

Teritorijas iedalījuma atšifrējums
Helvetica 8 pt

Papildu teksts
Helvetica, italic 14 pt

Informācija par parka administrāciju

12 mm

Informatīvā laukuma teksts
Helvetica 10 pt

Teksta garnitūru izmantošana un
grafisko elementu izvietojuma paraugs
A3 formāta bukleta iekšējai daļai

Papildu teksts

**Helvetica,
bold 14 pt**

Spogulis

Teksta bloku virsraksti

Helvetica, bold 12 pt

Teksta bloku teksts

Times 10 pt/12 pt

Attēlu paraksti

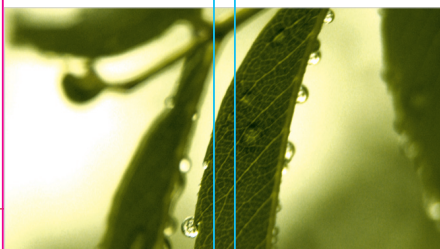
Helvetica, italic 9 pt

7 mm

8 mm

6 mm

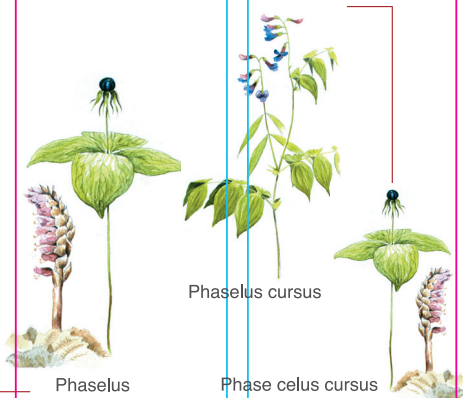
**Lorem ipsum dolor sit amet,
consectetur adipiscing eli**

Mauris ligula

Phaseelus cursus

Mauris augue ligula, condimentum eget, egestas rutrum, elementum eget, sem. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Curabitur porta enim id tellus. Nam magna elit, pulvinar tempor, tristique vitae, tincidunt sed, mauris. Phasellus cursus, justo eu mollis pulvinar, nibh lectus molestie nunc, in auctor dolor arcu in velit. Phasellus eget turpis quis purus laoreet rhoncus. Donec vulputate. Aenean libero ipsum, elementum sed, ullamcorper

12 mm

Maketēšanas režģa vertikālās līnijas

5 mm

7 mm

Donec sed velit

Mauris augue ligula, condimentum eget, egestas rutrum, elementum eget, sem. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Curabitur porta enim id tellus. Nam magna elit, pulvinar tempor, tristique vitae, tincidunt sed, mauris. Phasellus cursus, justo eu mollis pulvinar, nibh lectus molestie nunc, in auctor dolor arcu in velit. Phasellus eget turpis quis purus laoreet rhoncus. Donec vulputate. Aenean libero ipsum, elementum sed, ullamcorper eget, consectetur ac, nibh. Curabitur feugiat viverra orci. Proin magna urna, tempus ac, varius vel, pretium id, elit. Nullam semper magna ac neque. Cras at nibh. Sed diam purus, vestibulum at, hendrerit eget, lacinia non,

Aenean libero

commodo sit amet, pretium a, vestibulum quis, arcu. Vestibulum auctor quam a diam. Curabitur rutrum odio lacinia ipsum. In rutrum quam ornare.

Suspendisse sit amet dolor. Ut aliquam. Donec sed velit in dolor aliquet scelerisque. Fusce eros sapien, bibendum vitae, tempus a, pharetra sit amet, felis. Suspendisse volutpat sapien in ligula. Aliquam sit amet mi ut nisl scelerisque mollis. Suspendisse tortor. Pellentesque eu massa quis nisi dapibus pellentesque. In eu elit eu massa adipiscing viverra. Maecenas in arcu. Ut gravida tortor id justo. Morbi malesuada. Phasellus sed sem non elit porttitor euismod. Maecenas vulputate tellus non quam. Suspendisse suscipit, sem vehicula aliquam porttitor, tellus massa facilisis magna, in mollis nunc leo in urna. Donec

Class aptent

Mauris augue ligula, condimentum eget, egestas rutrum, elementum eget, sem. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Curabitur porta enim id tellus. Nam magna elit, pulvinar tempor, tristique vitae, tincidunt sed, mauris. Phasellus cursus, justo eu mollis pulvinar, nibh lectus molestie nunc, in auctor dolor arcu in

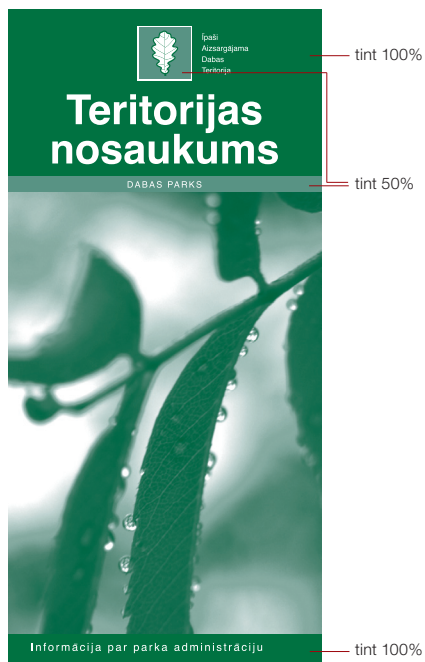
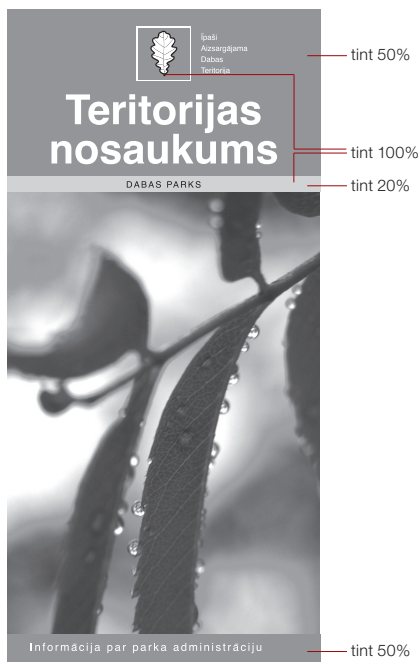
Curabitur porta

Phasellus eget turpis quis purus laoreet rhoncus. Donec vulputate. Aenean libero ipsum, elementum sed, ullamcorper eget, consectetur ac, nibh. Curabitur feugiat viverra orci. Proin magna urna, tempus ac, varius vel, pretium id, elit. Nullam semper magna ac neque. Cras at nibh.

Sed diam purus, vestibulum at, hendrerit eget, lacinia non, nibh. Etiam mattis consequat lorem. Curabitur id lectus tincidunt elit pharetra placerat. Etiam et risus. Aenean egestas nibh ac risus. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas.

Donec vehicula ornare pede. In non elit. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Donec a velit posuere sem tempor tristique. Ut nec justo at sapien sodales ornare. Morbi nisl ligula, commodo sit amet, pretium a, vestibulum quis, arcu. Vestibulum auctor quam a diam. Curabitur rutrum odio lacinia ipsum. In rutrum quam ornare.

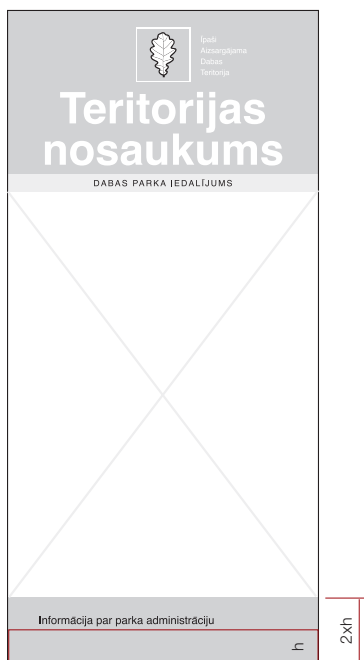
Suspendisse sit amet dolor. Ut aliquam. Donec sed velit in dolor aliquet scelerisque. Fusce eros sapien, bibendum vitae,

Krāsu toņu attiecības vienkāršas drukā

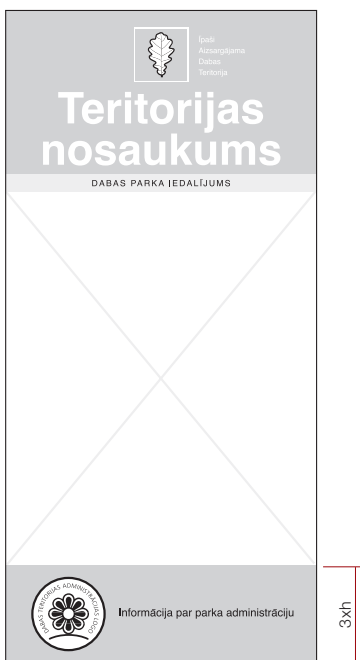
Vienkrāsas druka

Sagatavojot poligrāfisko materiālu vienkāršas drukai, maketējot jāievēro tie paši nosacījumi, kas pilnkrāsu CMYK drukai. Drukājot ar speciālo krāsu, jālieto Pantone 3425. Krāsu toņu attiecības vienkāršas drukas tekstiem ir 100% krāsas tonis, ja teksti ir uz balta fona (papīra) un līdz 40% krāsas toņa fona; balti burti jālieto, ja fons ir no 50% līdz 100% krāsas tonim. Vākam vienkāršas drukā ozollapas simbola pamata fons ir 50% krāsas tonī.

h=informatīvās joslas pamataugstums

Informācijas joslas lietošana bukletiem

Kartes un shēmas

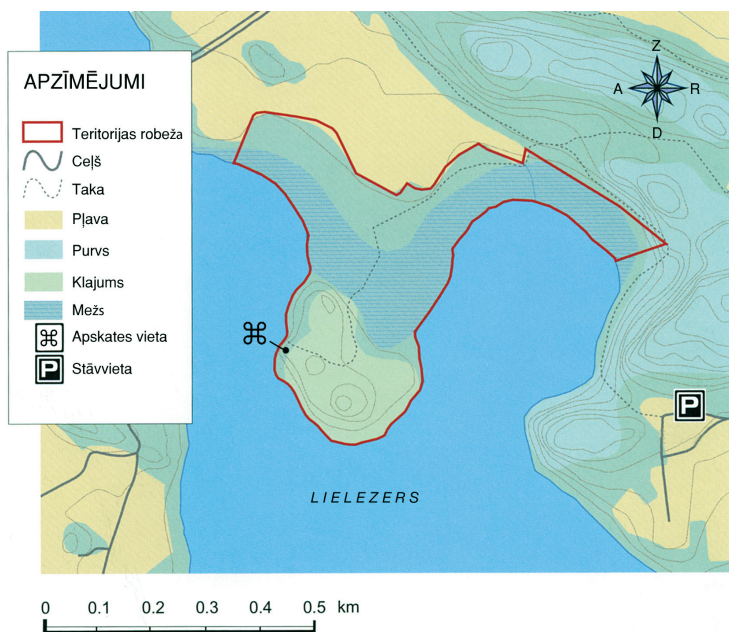
Veidojot kartes un shēmas, var izmantot četrus dažādus apvidus atainošanas veidus:

1. Topogrāfiskās kartes – smalkas un precīzas kartes ar ļoti daudziem apzīmējumiem un nosaukumiem. Topogrāfiskās kartes veido kartogrāfijas uzņēmumi, un tās parasti nav rediģējamas bez īpašām autortiesību atļaujām. Lai parādītu atsevišķus nelielus objektus (piemēram, takas), nepieciešamas liela mēroga kartes. Tomēr ne visiem tajās ir viegli orientēties, tāpēc topogrāfiskās kartes vēlams izmantot kopējas uzskatāmības iegūšanai tikai lielu apvidu atainošanā.

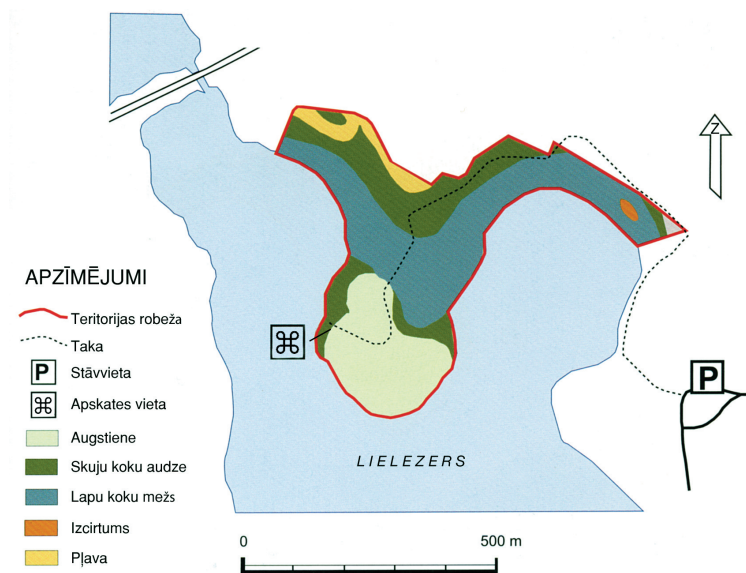
2. Shematiskās kartes ir vizuāli vienkāršas, labi pārskatāmas un saprotamas. Tas ir vienkāršots topogrāfiskās kartes variants. Šāda veida shēmas ļoti labi noder nelielu teritoriju apvidus atainošanai, ja nav nepieciešami ļoti precīzi mērogi un topogrāfiski apzīmējumi, piemēram, tūrisma takām, dabas parkiem un apskates objektu maršrutiem.

3. Zīmētās shēmas ir līdzīgas shematiskajām kartēm, tikai vienkāršotākas. Tajās iespējams ievietot apskates objektu zīmējumus, interesantu vietu fragmentāras skices, lai rosinātu apmeklētāja iztēli un ieintriģētu doties aplūkot objektus.

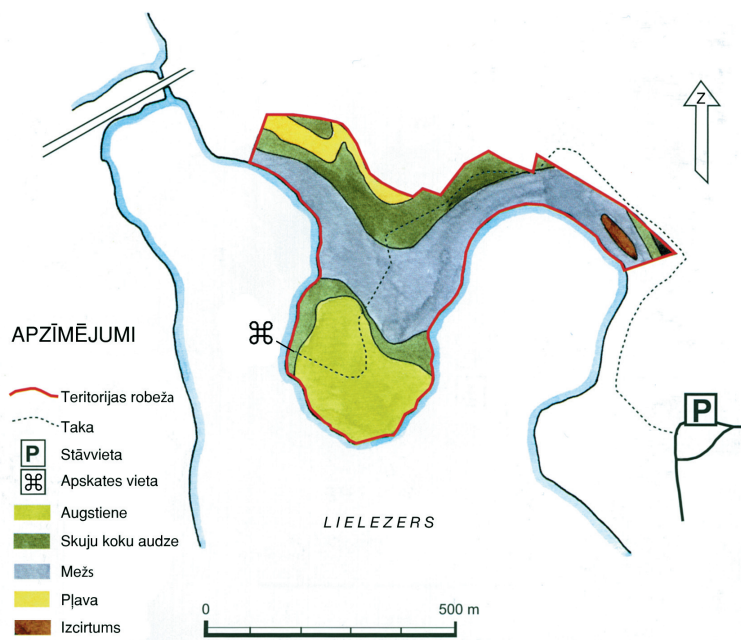
4. Telpiskie ainavas zīmējumi. Sarežģītāki mākslinieka zīmējumi, kur dabas apvidus atainots it kā no augstāka skatpunkta, kā telpisks attēls, kur tiek parādīts reljefs. Arī šāda veida karte – shēma ir labi uztverama, un ar to var daudz vienkāršāk orientēties apkārtējā vidē, saskatot vizuālas līdzības ar apkārtni.

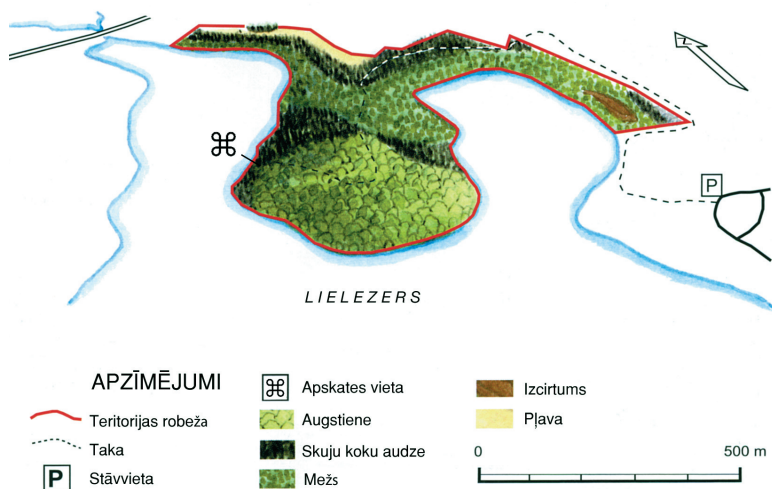
Topogrāfiskā karte

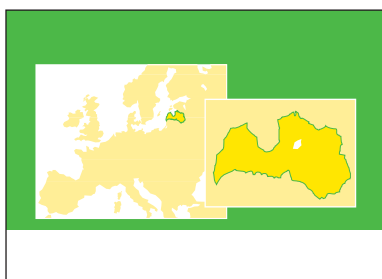
Shematiskā karte

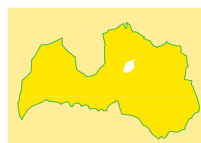
Zīmētā shēma

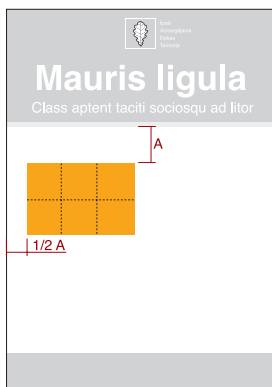
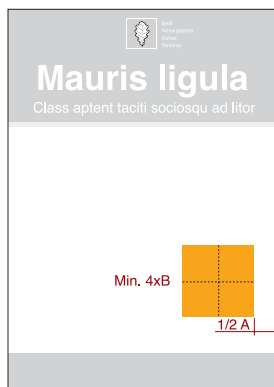
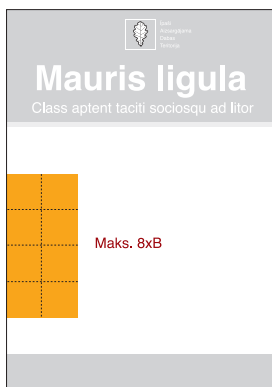
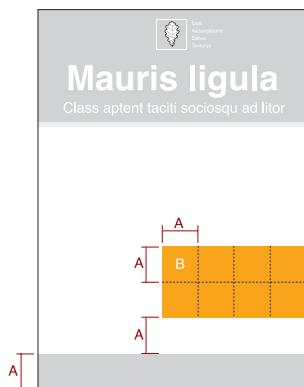
Telpiskais ainavas zīmējums

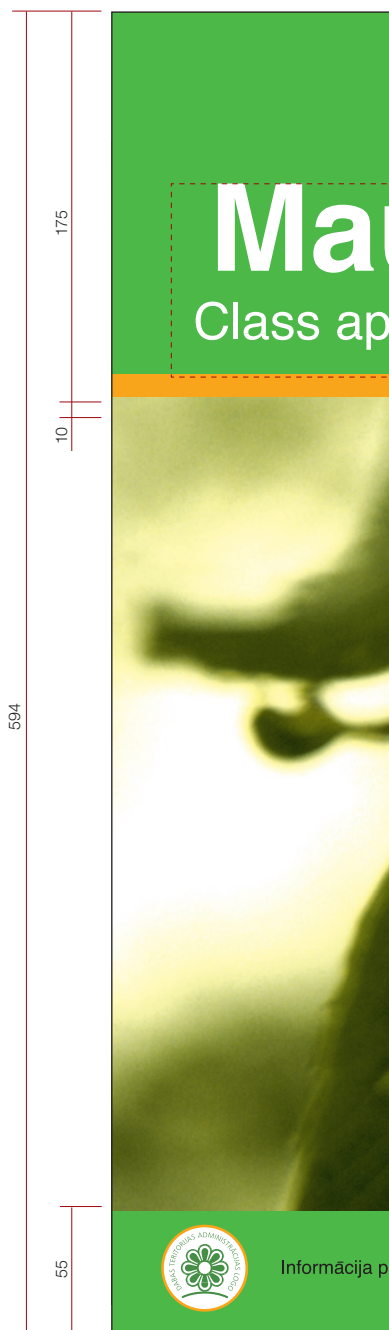
Eiropas un Latvijas kartes ar teritorijas atrašanās vietu lietojamas bukletiem svešvalodās (aizmugurējās lapas augšējā daļā)

Latvijas kartes ar teritorijas atrašanās vietu lietojamas latviešu valodas bukletiem (aizmugurējās lapas augšējā daļā)

Peldošo informācijas bloku izvietoējuma
un lietošanas principi

15

50x50

Īpaši
Aizsargājama
Dabas
Teritorija

uris ligula

tent taciti sociosqu ad litor

Teksta garnitūru izmantošana
un grafisko elementu izvietojuma
paraugs A2 formāta plakātam

Maksimālais
teksta laukums

Helvetica, bold

Helvetica

**Lorem ipsum dolor sit amet,
consectetur adipiscing elit.
Sed metus nibh, elementum**

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Sed metus nibh, elementum a, vehicula sit amet, ornare non, purus. Curabitur vel lectus. Donec erat. Vivamus ligula est, sodales vel, euismod id, congue id, dolor. Sed in lectus a felis adipiscing adipiscing. In hac habitasse platea dictumst. Mauris facilisis porttitor nibh. Cras ligula mauris, congue nec, adipiscing et, rutrum in, ante. Vivamus posuere nisi at nibh. Suspendisse nulla. In sit amet neque vitae lectus eleifend imperdiet.

Helvetica, bold 40 pt

Times 18 pt

ar izdevēju un atbalstītājiem

Helvetica 24 pt

Kontaktinformācija: Telefons 7812345, faks 7912345, adrese: Zaļā iela5, Ozolkalni, LV-2020

Helvetica 12 pt

Plakāti

Plakātu grafika veidota vienotā stilā ar pārējiem poligrāfiskajiem materiāliem.

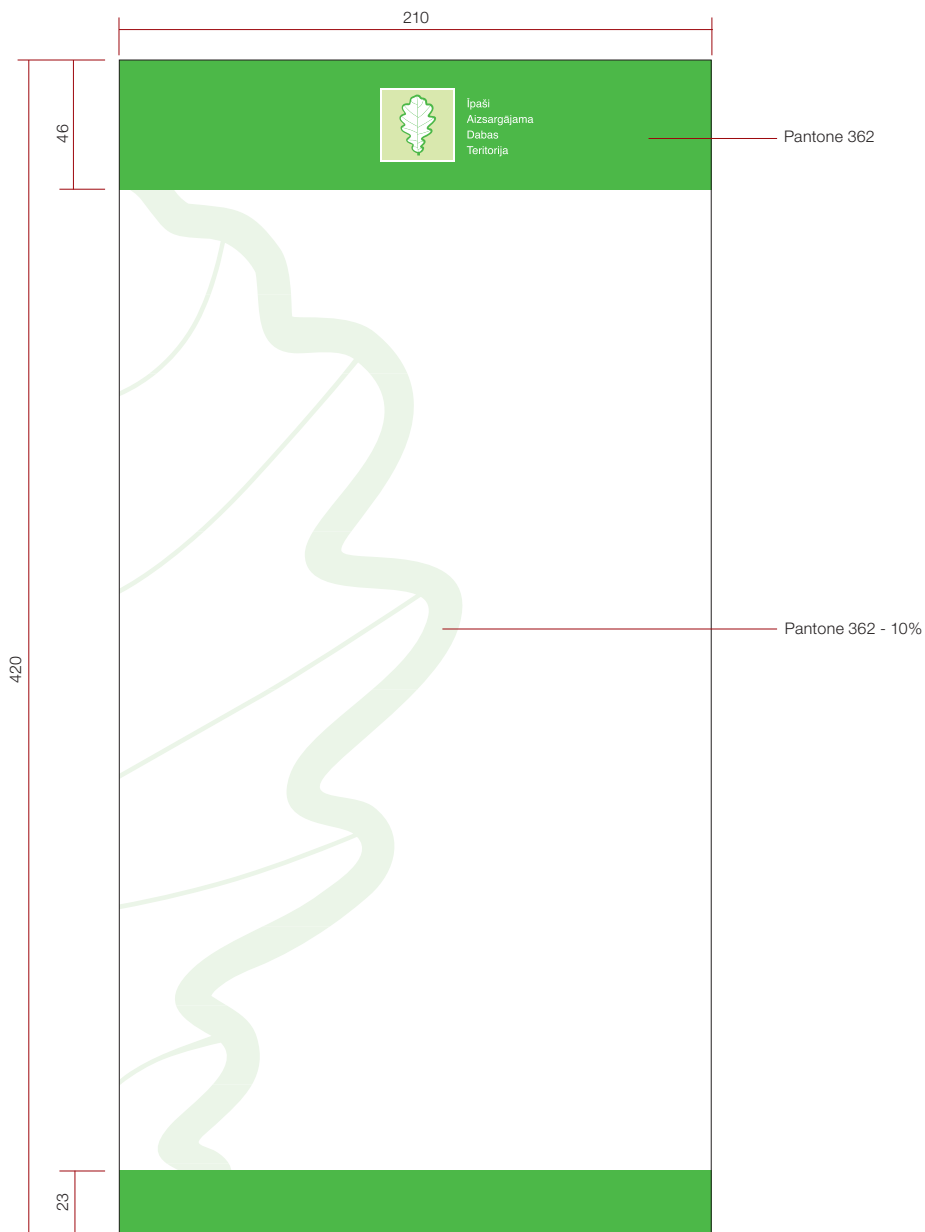
Plakātu veido četri elementi:

1. Plakāta augšējā daļa, galviņa zaļas krāsas joslas veidā, kuras vidējā augšējā daļā izvietots ozollapas simbols ar tam pievienoto tekstu „Īpaši aizsargājama dabas tritorija”. Uz zaļās joslas izvietojams pa vidu centrēts informācijas galvenais teksts un, ja nepieciešams, arī pa vidu centrēts paskaidrojošais teksts
2. Ilustratīvā daļa. Tajā izvieto fotoattēlu ar plakāta saturam atbilstošu informāciju.
3. Informācijas bloki. Taisnstūra formas laukumi vienā no četrām pamatkrāsām, kas atbilst teritoriju iedalījumam. Krāsu lietošana atbilst teritoriju iedalījumam, ja tas saturiski nepieciešams, vai arī pēc brīvas izvēles – kura labāk saskan ar plakāta fotomateriālu. Peldošie informācijas bloki izvietojami gar abām plakāta malām un arī brīvi stāvoši. Uz plakāta laukuma drīkst lietot tikai vienu bloku. Informācijas blokā izvietojama papildu teksta informācija vai kombinēta teksta un fotomateriālu informācija.
4. Informatīvā josla. Tā atrodas plakāta apakšējā daļā zaļā krāsā. Uz tās izvietojama informācija par organizatoriem, atbalstītājiem gan teksta, gan grafisko elementu (logo) formā. Labajā apakšējā malā izvietojama visa nepieciešamā kontaktinformācija.

Plakātus var veidot A3, A2 un A1 formātā, ievērojot norādītās pamatproportijas. Kā alternatīva plakātiem, var tikt izmantotas gatavas šablonveida plakātu pamatnes, uz kurām ar lāzera vai tintes printeri tiek uzdrukāta informācija, kura paredzēta nelielam skaitam eksemplāru.

Prezentāciju materiāli

Prezentāciju mapes grafika veidota, balstoties uz vienoto stilu. Mapes augšējā zaļajā joslā izvietojams ozollapas simbols un dabas teritorijas nosaukums. Vidējā daļā lietojama fotogrāfija, kas raksturo konkrēto teritoriju, vai arī neitrāls ar dabas motīviem saistīts attēls. Apakšējā daļā uz joslas izvietojama informācija par apsaimniekotāju, logo u. c. Mapes aizmugurējā daļā jānorāda kontaktinformācija.

Šablonveida plakāti (informācijas apdruka ar printeriem)

Kontaktinformācija: Telefons 7812345, fakss 7912345, adrese

Prezentāciju mapes paraugs

Krāsu salikumu paraugi prezentāciju mapēm

PIKTOGRAMMAS

Informācijas un brīdinājuma piktogrammas

Stāvvietā

Teltis vieta

Kempings

Treileru novietne

Gājēju taka

Veloceliņš

Atkritumus
mest šeit

Laivas

Makšķerēšanas
vieta

Peldvieta

Sporta laukums

Ugunsкура vieta

Izjādes

Slēpošanas
trase

Skatu tornis

Autoceļš

Ēdināšana

Uzmanību,
krauja!

Slidens
lietus laikā!

Attālums
līdz objektam

Apskates objekts

Informācija

Mediciniskā
palīdzība

Tualete

Aizlieguma piktogrammas

Aizliegts
celt teltis

Aizliegts kurināt
ugunskuru

Neplūkt augus

Nerāpties klinti

Neizmest atkritumus

Netrokšņot

Aizliegts braukt
ar velosipēdu

Aizliegts peldēties

Aizliegts iet

Aizliegts maksšķērēt

Nenovirzīties
no takas

Aizliegts ienākt
ar suņiem